

АНАЛІТИК
АУДИТОРСЬКА ФІРМА

ЕКОНОМІКА ФІНАНСИ ПРАВО

ЩОМІСЯЧНИЙ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 10/1'2016

(видається з 1994 року)

ISSN 2409-1944

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата з економічних і юридичних наук

Наказ Міністерства освіти і науки України від 21 грудня 2015 р. №1328 (економічні науки), Наказ Міністерства освіти і науки України від 11 липня 2016 р. № 820 (юридичні науки). Реєстраційне свідоцтво серії КВ № 21620-11520ПР від 12 жовтня 2015 р.

Засновники:

Аудиторська фірма "Аналітик" спільно з Академією муніципального управління та Національною академією внутрішніх справ України

Статті обов'язково проходять

відбір, внутрішнє і зовнішнє рецензування

Рекомендовано до друку та до поширення через мережу Інтернет Вченою радою Національної академії внутрішніх справ України (Протокол №27 від 29 вересня 2016 року) та Вченою Радою Академії Муніципального Управління (Протокол №35 від 23 вересня 2016 року). Повний або частковий передрук

матеріалів журналу допускається лише за згодою редакції. Відповідальність за добір і викладення фактів несуть автори. За зміст та достовірність реклами несе відповідальність рекламодавець.

Підписано до друку 18.10.2016

Формат 60/84/8

Наклад – 250 прим.

Адреса редакції: 01001, м. Київ, вул. Хрещатик, 44

Телефони: (050) 735-43-41, (096) 221-88-61

Факс: (044) 278-05-88

E-mail: efp.redaktor@gmail.com

Сайт: www.efp.in.ua

Суб'єкт видавничої
справи

© "Аналітик", 2016
© "Економіка. Фінанси. Право",
2016

Типографія: ТОВ "Міжнародний бізнес
центр"

Заступник редакційної колегії з правових наук:

Лоцихін Олександр Миколайович, д.ю.н., професор, декан юридичного факультету Академії муніципального управління, Заслужений економіст України

Члени редакційної колегії з правових наук:

Баймуратов Михайло Олександрович, д.ю.н., професор, завідувач кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Маріупольського державного університету, заслужений діяч науки і техніки України

Бичкова Світлана Сергіївна, д.ю.н., професор, заступник начальника кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ

Василинчук Віктор Іванович, д.ю.н., професор, професор кафедри спеціальної техніки та оперативно-розшукового документування Національної академії внутрішніх справ

Глушков Валерій Олександрович, д.ю.н., професор, завідувач спеціальною кафедрою № 1 Національної академії Служби безпеки України, заслужений юрист України

Джужа Олександр Миколайович, д.ю.н., професор, головний науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ

Кампо Володимир Михайлович, к.ю.н., доцент, громадський діяч, заслужений юрист України

Клименко Олена Вікторівна, к.ю.н., доцент, доцент кафедри теорії, історії держави і права та конституційного права Академії муніципального управління

Кононенко Леонід Минович, к.ю.н., професор, професор кафедри муніципального, цивільного та адміністративного права Академії муніципального управління

Копан Олексій Володимирович, д.ю.н., професор, перший заступник Керівника Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при Раді національної безпеки і оборони України

Литвин Олександр Петрович, к.ю.н., професор, професор кафедри публічно-правових дисциплін Університету сучасних знань

Луць Володимир Васильович, д.ю.н., професор, завідувач відділу проблем приватного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України

Озерський Ігор Володимирович, д.ю.н., доцент, професор кафедри кримінального права та правосуддя Запорізького національного університету, академік міжнародної кадрової академії, відмінник освіти України, радник юстиції

Приходько Христина Вікторівна, к.ю.н., професор, доцент кафедри муніципального, цивільного та адміністративного права Академії муніципального управління

Фрицький Юрій Олегович, д.ю.н., професор, професор кафедри теорії, історії держави і права та конституційного права Академії муніципального управління

Керівник редакційної колегії з економічних наук:

Дацій Олександр Іванович, д.е.н., професор, в.о. ректора Академії муніципального управління, Заслужений працівник освіти України

Заступник керівника редакційної колегії з економічних наук:

Бутинець Тетяна Анатоліївна, д.е.н., професор, професор кафедри бухгалтерського обліку та аналізу за видами економічної діяльності Житомирського державного технологічного університету

Члени редакційної колегії з економічних наук:

Невелєв Олександр Михайлович, д.е.н., доцент, завідувач кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності та адміністрування менеджменту Академії муніципального управління

Вініченко Ігор Іванович, д.е.н., професор, завідувач кафедри економічної теорії та економіки сільського господарства Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету

Іванюта Василь Фалімонович, д.е.н., доцент, професор кафедри бізнес-адміністрування та зовнішньоекономічної діяльності Полтавського університету економіки і торгівлі

Клименюк Микола Миколайович, д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту Академії муніципального управління

Кондрашихін Андрій Борисович, д.е.н., доцент, завідувач кафедри державних та місцевих фінансів Академії муніципального управління

Корецька Світлана Олександрівна, д.е.н., доцент

Манцевич Юрій Миколайович, д.е.н., доцент, завідувач секретаріату Комітету Верховної Ради України з питань будівництва, містобудування і житлово-комунального господарства

Прушківський Володимир Геннадійович, д.е.н., професор, перший проректор Запорізького національного технічного університету

Сук Петро Леонідович, д.е.н., доцент, професор кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Національного університету біоресурсів і природо-користування України

Царенко Оксана В'ячеславівна, д.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку і аудиту Академії муніципального управління

Керівник редакційної колегії з правових наук:

Константінов Сергій Федорович, д.ю.н., професор, учений секретар Вченої ради Національної академії внутрішніх справ

Шеф-редактор:

Головач Володимир Володимирович, к.ю.н., голова правління Аудиторської фірми "Аналітик", Заслужений юрист України

Випусковий редактор:

Куцяк Олександр Анатолійович

ЗМІСТ

Л.О. УКРАЇНСЬКА. Особливості грошового обігу и проблеми становлення конвертованості гривні.....	4
Т.С. ЯРОВЕНКО. Структурні зміни інвестиції в основний капітал сфери освіти України	6
А.О. БЛИЗНЮК. Капітальні інвестиції за видами активів	10
С.А. ТКАЧЕНКО. Упорядкування підсумкового катагенезу при синтезуванні та інтрузії підсистеми інтегрованої економічної діагностики в системах стратегічного управління діяльністю підприємств і об'єднань країни	14
С.О. ЧЕРКАСОВА, М.Ф. АХМЕТОВА. Обґрунтування методичних підходів щодо обліку та аудиту дебіторської заборгованості ОСББ	21
О.В. ГУЛАЙ, Т.М. ЗАВОРА. Теоретична концептуалізація поняття бюджетна політика держави	25
Н.П. КОЖАЛІНА. Формування місцевих бюджетів в контексті реформування системи оподаткування в Україні	31
К.М. РАЗУМОВА. Економічне обґрунтування монопольності залізничного транспорту	35
С.А. ТКАЧЕНКО, О.М. ПОТИШНЯК, Ю.Л. АНДРІЙЧУК. Ази методологічного забезпечення підсистеми кон'югованої економічної діагностики в системі стратегічного управління діяльністю підприємств	38

УКРАЇНСЬКА

Лариса Олегівна

larisa_ukr@list.ru

УДК 336.74

ОСОБЛИВОСТІ ГРОШОВОГО ОБІГУ І ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ
КОНВЕРТОВАНOSTІ ГРИВНІTHE MONETARY CIRCULATION FEATURES AND THE PROBLEMS OF
FORMATION OF HRYVNIA CONVERTIBILITY

д.е.н., професор, Харків-
ський національний еко-
номічний університет
імені Семена Кузнеця

Стаття присвячена визначенню змісту та суті особливостей грошового обігу. В статті обґрунтовані обмеження на використання національної валюти, а також проаналізовані особливості створення передумов конвертованості національної валюти.

Статья посвящена определению содержания и сути особенностей денежного обращения. В статье обоснованы ограничения на использование национальной валюты, а также проанализированы особенности создания предпосылок конвертируемости национальной валюты.

The present article is dedicated to determination of the monetary circulation features. The article substantiates restrictions on the use of the national currency and analyzes particularly the creation of the convertibility of the national currency assumptions.

Ключові слова: грошовий обіг, режим валютних операцій, конвертованість національної валюти

Ключевые слова: денежный оборот, режим валютных операций, конвертируемость национальной валюты

Keywords: cash flow, foreign exchange operations mode, the convertibility of the national currency

ВСТУП

В умовах сучасної світової кризи дуже гостро стає питання про реформування функціонуючої світової валютної системи, її окремих елементів, зокрема умов взаємного конвертування валют. Останні фінансово-економічні події свідчать про неспроможність Ямайської валютної системи забезпечити хоча б відносну стабільність валютно-економічних відносин у світі. Вивченням фінансового ринку та його складових присвячено багато праць вітчизняних та зарубіжних науковців, таких як: Б.С. Івасів, Д.І. Коваленко, Т.П. Куриленко, І.П. Косарева, О.В. Міняйло, В.І. Міщенко, М.В. Ніконова, О.П. Орлюк, М.І. Савлук, Н.В. Соловей та багато інших. М. Абрамова, Б. Вишивана та О. Куліков зазначають, що є функціональний та інституційний підходи до визначення поняття.

МЕТА РОБОТИ полягає у визначенні основних проблем механізму конвертованості гривні.

МЕТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти та Міжнародні стандарти аудиту.

При проведенні дослідження використано методи структурно-логічного аналізу, порівняння та узагальнення

РЕЗУЛЬТАТИ

До ключових вимог, які необхідні для успішного функціонування світової валютної системи,

відносяться забезпечення відповідної ліквідності, що припускає існування достатньої кількості валютних резервів як в центральних банках, так у комерційних, які беруть участь у торгах на світовому, регіональному та національному валютних ринках; ефективне функціонування механізму вирівнювання (регулювання), що передбачає проведення економічної і фінансової політики урядами країн, спрямованої на підтримання збалансування міжнародної системи платежів, регулювання платіжних балансів і збереження рівноваги на валютних ринках; впевненість суб'єктів валютно-економічних відносин у міжнародній валютній системі.

Режим валютних операцій на території України та загальні принципи валютного регулювання визначені ухваленим 19 лютого 1993 р. Декретом Кабінету Міністрів "Про систему валютного регулювання і валютного контролю", який з численними змінами і доповненнями діє досі. Стаття 3 Декрету визначає, що єдиним законним засобом платежу на території України є валюта України, яку приймають без обмежень для оплати будь-яких вимог та зобов'язань, якщо інше не передбачено цим Декретом, іншими актами валютного законодавства України [1].

Незважаючи на те, що в Україні є вагомі переваги у порівнянні з іншими державами для вкладання іноземного капіталу - вигідне географічне становище, ємкість внутрішнього ринку, досить багаті природні ресурси, кваліфікована і "дешева" робоча сила, - обсяг іноземних інвестицій в 3-7 разів менший у порівнянні з іншими країнами Східної Європи. Українське інвестиційне поле все ще вважається

несприятливим: відсутність правової бази, гра з оподаткуванням, недобросовісна конкуренція, організована злочинність, корупція і злидні, коли чиновники і мафія діють спільно і мало чим відрізняються між собою, відсутність права приватної власності на землю для іноземного інвестора тощо. Без подолання цих перешкод, чвар і суперечностей неможливо створити сприятливий інвестиційний клімат і зменшити дефіцит платіжного балансу, стабілізувати валютний курс.

Одне із обмежень на використання національної валюти України з кореспондентського рахунку банку-нерезидента стосується купівлі іноземної валюти на міжбанківському валютному ринку України. Крім того, що її можна здійснювати лише через той банк-резидент, у якому відкрито кореспондентський чи депозитний рахунок банку-нерезидента, НБУ дозволив купувати іноземну валюту лише тієї країни, де зареєстрований цей банк-нерезидент [2].

Що ж стосується фізичних осіб-резидентів, то з їх поточних рахунків у національній валюті взагалі заборонено перераховувати кошти на будь-які рахунки фізичних осіб-нерезидентів, крім рахунків нерезидентів-інвесторів [3]. Фізичні особи-нерезиденти також не можуть переказувати кошти в гривнях зі своїх поточних рахунків, відкритих у вітчизняних банках, за кордон.

Вільному руху готівкової національної валюти через державний кордон України також перешкоджають обмеження на її вивезення та ввезення, встановлені для фізичних та юридичних осіб [4]. Щодо юридичних осіб, то вони ввозять в Україну або вивозять за її межі через уповноваженого представника будь-яку суму на умовах письмового декларування митному органу в повному обсязі.

Під час проведення операцій з купівлі-продажу у фізичних осіб-резидентів та нерезидентів готівкової іноземної валюти за готівкові гривні або зворотного обміну фізичними особами-нерезидентами невикористаних коштів у гривнях на готівкову іноземну валюту, купівлі-продажу дорожніх чеків, а також конвертації готівкової іноземної валюти в іншу іноземну валюту на суму, що не перевищує 50 000 гривень, працівник банку або пункту обміну валюти повинен зазначити у відповідних довідках та квитанціях прізвище, ім'я, по батькові клієнта.

Створення передумов конвертованості національної валюти передбачає:

- 1) зміну відносин власності.
- 2) становлення реальних ринкових відносин.
- 3) виникнення конкурентоздатних виробництв і галузей, особливо орієнтованих на експорт, що допоможе протистояти іноземній конкуренції на внутрішньому ринку і послабити тиск на платіжний баланс з боку більш вільного імпорту і впливу прибутку іноземних учасників спільних підприємств.

4) здійснення заходів щодо врівноваження платіжного балансу, диверсифікація експорту, контроль над зростанням заборгованості, накопичення валютних резервів.

5) створення достатніх стимулів для залучення іноземного капіталу.

6) забезпечення сучасної інфраструктури грошово-кредитних відносин, недопущення довільного вилучення ресурсів у бюджет банків.

7) стабілізація внутрішньої економіки і фінансів, проведення ефективної антиінфляційної політики.

ВИСНОВКИ

В умовах розвитку глобалізаційних процесів країнам дуже важко огородити свої економіки від впливу несприятливих факторів світового ринку, тому їм необхідно враховувати можливий негативний вплив і розробляти спеціальні засоби економічної політики, які дозволяли запобігати негативним проявам світової господарської кон'юнктури і пристосовуватись до ситуації, що швидко змінюється.

Список використаних джерел

1. Про систему валютного регулювання і валютного контролю: Декрет Кабінету Міністрів України від 19 лют. 1993 р. № 15-93 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу до ресурсу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/15-93>.
2. Положення про відкриття та функціонування в уповноважених банках України рахунків банків-кореспондентів в іноземній валюті та в гривнях : Постанова Правління НБУ від 26 берез. 1998 р. № 118 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0231-98>.
3. Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах: Постановою Правління НБУ від 12 лист. 2003 р. № 492 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03>.
4. Інструкція про переміщення готівки і банківських металів через митний кордон України: Постанова Правління НБУ від 27 трав. 2008 р. № 148 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0520-08>.
5. Положення про порядок та умови торгівлі іноземною валютою : Постанова Правління НБУ від 10 серп. 2005 р. № 281 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0950-05>.
6. Інструкція про порядок організації та здійснення валютно-обмінних операцій на території України : Постанова Правління НБУ від 12 груд. 2002 р. № 502 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0021-03>.

ЯРОВЕНКО

Тетяна Сергіївна
yarovenkotatyana@mail.ru

к.е.н., доцент кафедри статистики, обліку та економічної інформатики, Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро

УДК 330.322.3:37

СТРУКТУРНІ ЗМІНИ ІНВЕСТИЦІЙ В ОСНОВНИЙ КАПІТАЛ
СФЕРИ ОСВІТИ УКРАЇНИSTRUCTURAL CHANGES OF INVESTMENTS INFIXED CAPITAL
OF THE EDUCATIONAL SPHERE OF UKRAINE

Стаття присвячена виявленню структурних змін у регіональному розподілі інвестицій у основний капітал сфери освіти України за період 2007 – 2015 рр. з метою обґрунтування політики щодо розподілу інвестиційних ресурсів у регіональному аспекті. В статті визначено основні тенденції регіонального освітнього інвестування, центр його тяжіння та інтенсивність структурних змін; обґрунтована необхідність зміни політики інвестування освітніх систем.

Статья посвящена выявлению структурных изменений в региональном распределении инвестиций в основной капитал сферы образования Украины за период 2007 – 2015 гг. с целью обоснования политики распределения инвестиционных ресурсов в региональном аспекте. В статье выявлены основные тенденции регионального образовательного инвестирования, центр его тяжести и интенсивность структурных изменений; обоснована необходимость изменения политики инвестирования образовательных систем.

The article is dedicated to revealing and defining structural changes in the regional allocation of investments into the fixed capital of the educational sphere in Ukraine over the period of 2007 – 2015 with the purpose of substantiating the policy of investment resources allocation in terms of the regional aspect. The paper provides the definition for major trends in regional educational investment, its center of gravity and the intensity of structural changes; the article provides further reasoning for the necessity of altering the investment policy for educational systems.

Ключові слова: інвестиції, сфера освіти, структурні зміни, розподіл, концентрація

Ключевые слова: инвестиции, сфера образования, структурные изменения, распределение, концентрация

Keywords: investments, educational sphere, structural changes, allocation, concentration

ВСТУП

Для забезпечення прискореного інноваційного розвитку освітньої сфери лише її організаційного реформування недостатньо, потрібна інвестиційна підтримка, що повинна здійснюватися за рахунок цілеспрямованої інвестиційної політики. Нині попри стратегічну пріоритетність освітнє інвестування в Україні є недостатнім для повноцінного розвитку національної освіти та забезпечення її інноваційних перетворень. Обсяги інвестиційних вкладень в розвиток освіти в Україні не тільки не досягають необхідного рівня, але й мають тенденції до зменшення, що суперечить світовим тенденціям.

Дослідженню функціонування національної освітньої сфери приділяється увага провідних вчених, таких як: Т. Алексєнко, В. Аніщенко, Г. Балл, Н. Мельник, В. Панасюк та ін., та спеціалізованих інституцій різного рівня: Державної служби

статистики України, Міністерства освіти і науки України, Центру дослідження суспільства, Національного інституту стратегічних досліджень, Міжнародного Фонду «Відродження», БФ «Інституту розвитку освіти» та ін. Але незважаючи на це структурні зміни інвестицій в основний капітал регіональних освітніх систем України не відображені у результатах проведених моніторингів.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

З метою дослідження інвестиційного розвитку сфери освіти України (у регіональному розрізі) доцільно проаналізувати інтервальні структури, які характеризують освітнє інвестування за певні періоди часу. Моментні структури (за станом на певні моменти часу), зважаючи на їх специфічність, доцільно використовувати для аналізу джерел фінансування інвестицій та напрямів їх використання. «Структурними зрушеннями або відмінностями є

відмінності в структурі сукупності в окремі періоди часу, які розглядаються в динаміці, тобто диференціація питомих ваг (часток) частин цих сукупностей» [1, с. 478]. Завдяки аналізу структури освітнього інвестування можна виявити тенденції інвестиційного розвитку сфери освіти, тяжіння аналізованих об'єктів (обсягів інвестування на рівні регіональних систем освіти) до певних центрів групувань (концентрацію), а також їх значимість (вагомість) у статистичній сукупності в певний момент або за період часу.

МЕТА РОБОТИ

Метою роботи є виявлення структурних змін у регіональному розподілі інвестицій у основний капітал сфери освіти України за період 2007 – 2015 рр. з метою обґрунтування політики щодо розподілу інвестиційних ресурсів у регіональному аспекті.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Під час аналізу використовувались статистичні методи дослідження, зокрема, інструментарій структурного аналізу.

РЕЗУЛЬТАТИ

У межах дослідження проведено аналіз структурних зрушень інвестиції в основний капітал

сфери освіти України протягом 2007 – 2015 рр. у регіональному аспекті (табл. 1).

Аналіз структурних зрушень або відмінностей інвестицій в основний капітал сфери освіти включає: аналіз структурних зрушень інвестицій в основний капітал регіональних освітніх систем; структурних зрушень інвестицій в основний капітал сфери освіти в цілому по Україні; аналіз рівня концентрації і централізації освітніх інвестицій та структурних зрушень за період 2007 – 2015 рр.

Розглянуті показники [2, 3] мають як переваги та і недоліки (зокрема, наявність або відсутність меж й градацій), тому з точки зору обґрунтованості висновків щодо структурних зрушень у аспекті освітнього інвестування доцільно розглядати їх комплекс.

На першому етапі моніторингу освітнього інвестування проведено аналіз структурних зрушень інвестицій в основний капітал регіональних освітніх систем України протягом 2007 – 2015 рр. Найбільшу питому вагу інвестицій в основний капітал має м. Київ (22 %), Харківська (11 %), Львівська (7 %) та Одеська (6 %) області, а найменшу – Чернігівська (1%).

Таблиця 1

Показники регіональних структурних зрушень інвестиції в основний капітал сфери освіти України

[складено автором за даними [4]]

№ з/п	Рік Показник	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Інтегральний коефіцієнт структурних зрушень К. Гатєва, %	0,000	13,656	40,373	35,768	33,721	42,430	16,891	23,153	13,922
2	Інтегральний коефіцієнт структурних відмінностей А.Салаї, %	0,000	17,724	21,726	19,108	23,641	34,495	21,428	35,953	27,095
3	Індекс відмінностей або нормований лінійний коефіцієнт абсолютних структурних зрушень К. Гатєва	0,000	0,106	0,203	0,151	0,195	0,278	0,142	0,167	0,127
4	Лінійний коефіцієнт абсолютних структурних зрушень Л. Казинца (змінна база порівняння)	0,000	0,008	0,015	0,011	0,014	0,021	0,011	0,012	0,009
5	Лінійний коефіцієнт відносних структурних зрушень, %	0,000	21,174	40,565	30,196	39,024	55,576	28,367	33,474	25,425
6	Модифікований лінійний коефіцієнт Н. Перстенової	0,000	0,102	0,189	0,172	0,201	0,284	0,153	0,186	0,115
7	Нормований квадратичний коефіцієнт абсолютних структурних зрушень К. Гатєва	0,000	0,038	0,105	0,089	0,088	0,145	0,066	0,083	0,012
8	Квадратичний коефіцієнт абсолютних зрушень Л. Казинца	0,000	0,010	0,029	0,024	0,024	0,040	0,018	0,023	0,012

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
9	Модифікований квадратичний коефіцієнт Н. Перстеневої	0,000	0,135	0,234	0,278	0,250	0,344	0,225	0,255	0,166
10	Квадратичний коефіцієнт відносних структурних зрушень, %	0,000	31,365	67,375	46,658	49,395	74,615	37,829	39,102	66,008
11	Індекс відмінності двох структур або індекс В. Рябцева	0,000	0,097	0,298	0,261	0,246	0,315	0,120	0,166	0,099
12	Інтегральний коефіцієнт відносних відмінностей структур В. Рябцева та Г. Чудиліна	0,000	0,137	0,404	0,358	0,337	0,424	0,169	0,232	0,139
13	Коефіцієнт подібності або коефіцієнт косинус, градуси	0,000	0,984	0,839	0,872	0,891	0,883	0,973	0,954	0,983
14	Коефіцієнт нерівномірності розподілу С. Куришевої	0,755	0,411	0,409	0,378	0,420	0,582	0,663	0,849	0,573
15	Коефіцієнт концентрації	0,313	0,271	0,319	0,313	0,326	0,483	0,438	0,422	0,393
16	Індекс Херфиндаля-Хиршмана	8,460	7,319	6,281	6,084	7,400	16,098	14,503	11,176	9,765
17	Індекс ентропії	2,925	3,001	3,010	3,025	2,952	2,506	2,589	2,650	2,748
18	Лінійний коефіцієнт диференціації структур	0,313	0,271	0,319	0,313	0,326	0,483	0,438	0,422	0,393
19	Квадратичний коефіцієнт нерівномірності, %	22,23	19,38	16,36	15,72	19,59	35,88	33,49	27,86	25,09

За період 2007 – 2015 рр. найбільшого приросту освітніх капітальних інвестицій досягли Харківська, Вінницька та Запорізька області, а суттєвого зменшення приросту зазнали Київська та Чернівецька області.

У порівнянні із 2007 рр. окрім, Харківської, Вінницької та Запорізької областей показники приросту обсягу освітніх капітальних інвестицій покращено у Сумській, Рівненській, Одеській, Львівській областях, а суттєвого зменшення приросту, окрім, Київській та Чернівецькій області, зазнали Івано-Франківська, Полтавська області та м. Київ. Отже, лідером освітнього інвестування за обсягами інвестицій в основний капітал освітньої сфери є Харківська область, а аутсайдером інвестиційної активності є Київська та Чернівецька, що свідчить про переміщення центру тяжіння освітнього інвестування.

Результати аналізу свідчать, що найбільшу інтенсивність інвестиційних процесів у сфері освіти має Запорізька, Харківська та Вінницька області, а найменшу Київська (обсяги її освітніх інвестицій зменшуються).

Відповідно до середнього рівня ланцюгових темпів приросту, лідером була Луганська область, яка за аналізований період (2007 – 2014 рр.) показувала найбільш високі стабільні темпи росту інвестицій. Крім неї найбільш високі темпи росту питомої ваги інвестицій в основний капітал сфери освіти демонструють Запорізька та Сумська області. У порівнянні із 2007 р. найбільші темпи приросту

мають Запорізька, Сумська, Харківська та Вінницька області, що свідчить про цілеспрямованість й ефективність інвестиційної політики щодо підтримки стійкого інвестиційного розвитку у освітній сфері цих регіонів, а найнижчі Чернівецька та Київська, що характеризує політику інвестування їх освітніх систем, як незадовільну.

Другий етап моніторингу передбачає аналіз структурних зрушень інвестицій в основний капітал сфери освіти в цілому по Україні протягом 2007 – 2015 рр. за допомогою специфічних індексів порівняння структури інвестування двох послідовних періодів (років) [2,3].

Діапазон зміни інтегрального коефіцієнту структурних зрушень К. Гатєва (13,7 – 42,4), а інтегрального коефіцієнту структурних відмінностей А.Салаї (17,7 – 36,0), що свідчить про нестабільність структурних змін інвестиції в основний капітал сфери освіти України, циклічність їх інтенсивності. Структурні регіональні відмінності є істотними, а сама регіональна структура освітніх капітальних інвестицій – нестабільна (індекси більше 10% протягом усього аналізованого періоду). На відміну від цих показників, значення індексу відмінностей або нормованого лінійного коефіцієнту абсолютних структурних зрушень К. Гатєва для освітнього інвестування коливається у межах (0,1 – 0,3), що характеризує зміни структури, як незначні. Крім того, значення лінійного коефіцієнту абсолютних структурних зрушень Л. Казинца коливається у межах (0,01 – 0,02), що характеризує зміни його

структури, як малі структурні зрушення.

Величина лінійного коефіцієнту відносних структурних зрушень для освітнього інвестування (21,2 – 55,6) свідчить про нестабільну інтенсивність зміни питомих ваг інвестицій у регіональні освітні системи України. Різкі відносні структурні зрушення змінюються менш різкими, що свідчить про циклічність інвестиційного розвитку сфери освіти.

Модифікований лінійний коефіцієнт структурних зрушень Н. Перстеневої, нормований квадратичний коефіцієнт абсолютних структурних зрушень К. Гатєва, квадратичний коефіцієнт абсолютних структурних зрушень Л. Казинца, модифікований квадратичний коефіцієнт структурних зрушень Н. Перстеневої, квадратичний коефіцієнт відносних структурних зрушень свідчать про наявність структурних зрушень та їх нестабільність.

Динаміка індексу відмінності двох структур або індексу В. Рябцева свідчить про коливання рівня відмінностей регіональних структур освітніх інвестицій від низького рівня (у 2008р., 2013р., 2015р.) до істотного (2009 – 2011рр., 2014р.), а у 2012 р. цей показник досягає значного рівня відмінностей, що свідчить про істотні зміни у регіональному розподілі капітальних інвестицій у освіту.

Інтервали інтегрального коефіцієнту відносних відмінностей структур В. Рябцева та Г. Чудиліна та коефіцієнту подібності (коефіцієнт косинус) (0,1 – 0,4) та (0,8 – 1) відповідно, що свідчать про тяжіння регіональних структур освітнього інвестування до повного збігу.

Наступним етапом аналізу є визначення рівня концентрації і централізації освітніх інвестицій протягом 2007 – 2015 рр.

Інтервал зміни коефіцієнту нерівномірності розподілу С. Куришевої (0,4 – 0,8), що свідчить про посилення одноманітності у структурі та нерівномірний регіональний розподіл інвестицій. Динаміка коефіцієнту концентрації, свідчить про нестійку концентрацію інвестицій у певних регіонах країни, яка досягає максимуму (0,5) у 2012 р., та її зменшення протягом наступного періоду. Це свідчить про зміни пріоритетів у регіональному розподілі освітнього інвестування. Величина коефіцієнту Херфиндаля-Хиршмана свідчить про низький рівень концентрації освітніх інвестицій та його зменшення починаючи з 2012 р. Значення індексу або коефіцієнту ентропії коливається у діапазоні (2,5 – 3), що свідчить про незначну міру економічної невизначеності та низьку вірогідність концентрації інвестицій у певних регіонах країни. Значення лінійного коефіцієнту диференціації структур та квадратичного коефіцієнту нерівномірності свідчать про зменшення рівня диференціації регіональних структур освітнього інвестування, починаючи з 2012 р.

Аналіз структурних зрушень за період 2007 – 2015

рр. включає розрахунок лінійного коефіцієнту абсолютних структурних зрушень, який дорівнює 0,0024. Це свідчить про несуттєвість структурних зрушень у освітньому інвестуванні протягом 2007 – 2015 рр. Індекс інтенсивності структурних змін (≈ 0) констатує достатньо низький рівень інтенсивності структурних змін у регіональному розподілі інвестицій у основний капітал сфери освіти.

ВИСНОВКИ

До позитивних моментів слід віднести, тяжіння регіональних структур освітнього інвестування до повного збігу та посилення одноманітності у структурі, зменшення рівня диференціації регіональних структур освітнього інвестування, незначну міру економічної невизначеності та низьку вірогідність концентрації інвестицій у певних регіонах країни.

В цілому інвестування у основних капітал регіональних освітніх систем в Україні є неефективним через: про наявність структурних зрушень та нерівномірний регіональний розподіл інвестицій; нестабільну інтенсивність структурних та циклічність змін питомих ваг капітальних інвестицій; істотні зміни у регіональному розподілі капітальних інвестицій у освіту за одними показниками та їх несуттєвість за іншими (що є протиріччям); низький рівень інтенсивності структурних змін у регіональному розподілі інвестицій протягом 2007 – 2015 рр.; зміни пріоритетів у регіональному розподілі освітнього інвестування, низький рівень концентрації освітніх інвестицій у певних регіонах, тощо.

Отже, головною проблемою, яка гальмує сьогодні інвестиційні процеси у системі освіти України є відсутність загальновизнаної концепції інвестиційного розвитку та управління ним, що нівелює зусилля суб'єктів освітньої сфери, потенціал яких залишається невикористаним.

Список використаних джерел

1. Перстенёва Н.П. Критерии классификации показателей структурных различий и сдвигов / Н.П. Перстенёва // *Фундаментальные исследования*. – 2012. – № 2 –3. – С. 478 – 482.
2. Агапова Г.Н. Методы статистического изучения структуры сложных систем и ее изменения / Г.Н. Агапова. – М.: Финансы и статистика, 1996. – 321 с.
3. Сивелькин В.А. Статистический анализ структуры социально-экономических процессов и явлений: учебное пособие / В.А. Сивелькин, В.Е. Кузнецова. – Оренбург: ГОУ ВПО ОГУ, 2002. – 99 с.
4. Статистичний бюлетень «Капітальні інвестиції в Україні». Статистика інвестицій та будівництва. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>

БЛИЗНЮК
Андрій Олександрович
basket1979@ukr.net

УДК 330.322

КАПІТАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЗА ВИДАМИ АКТИВІВ

CAPITAL INVESTMENTS BY ASSET

к.е.н., доцент, Харківський
національний автомобільно-
дорожній університет

Розглянуто класифікацію інвестицій. Проведено аналіз динаміки капітальних інвестицій за видами активів, а саме матеріальні й нематеріальні активи протягом 2012-2015 рр.

Рассмотрена классификация инвестиций. Проведен анализ динамики капитальных инвестиций по видам активов, а именно материальные и нематериальные активы в течение 2012-2015 гг.

The classification of investments is considered. The analysis of the dynamics of capital investments by type of asset, namely the tangible and intangible assets during 2012-2015 is done.

Ключові слова: інвестиції, класифікація інвестицій, динаміка

Ключевые слова: инвестиции, классификация инвестиций, динамика

Keywords: investment, classification of investment, dynamics

ВСТУП

На сьогодні вдосконалення інвестиційної діяльності в Україні є дуже важливим питанням. Щоб здійснювати ефективну інвестиційну діяльність необхідні певні знання, щоб уникнути ризиків під час формування інвестиційного портфелю. Тому, головною метою держаної політики в сфері інвестування є необхідність створення сприятливого інвестиційного клімату, розвиток, залучення та захист інвестицій. Особу увагу звернемо на капітальні інвестиції за видами активів та їх класифікацію, та аналіз.

МЕТА РОБОТИ

Складається в поясненні доцільного використання та засоби збільшення капітальних інвестицій за видами активів, а саме матеріальних та нематеріальних активів.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методична частина: статті, праці наукових вчених, матеріали періодичних видань. Під час дослідження використовувався метод кореляції. У роботі порівнювався рівень капіталовкладень протягом 2010-2015 років за даними ukrstat.gov.ua.

РЕЗУЛЬТАТИ

Згідно статті 2 Закону України «Про інвестиційну діяльність», інвестиційною діяльністю є сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій [1]. Інвестування

здійснюється завдяки: громадян, недержавних підприємств, державних коштів, органів місцевого самоврядування, іноземного інвестування та спільного інвестування, що здійснюється за допомогою громадян та юридичних осіб України.

Інвестиції бувають на мікро- та на макрорівні. Внутрішні інвестиції Величко В.В. поділяє на фінансові та реальні, завдяки цьому забезпечується облік і аналіз, що ведеться і здійснюється на макрорівні державної економіки й окремих підприємств [2].

Фінансові інвестиції – це вкладення в акції, облігації та інші цінні папери, випущені підприємствами або державою.

Реальні інвестиції (капіталоутворюючі інвестиції) – це вкладення у реконструкцію і технічне переоснащення існуючих та створення нових підприємств.

Для того, щоб основні засоби були у належному для їх використання стані необхідні витрати на ремонти та технічне обслуговування об'єктів і постійне їх оновлення [3].

Капітальні інвестиції – витрати на капітальне будівництво, придбання чи виготовлення основних засобів, інших нематеріальних активів, формування основного стада, що здійснюється з метою отримання економічної вигоди. Класифікація капітальних інвестицій зображена на рис. 1.

Рис. 1. Класифікація капітальних інвестицій

Тепер охарактеризуємо кожен вид окремо. За кваліфікаційною ознакою капітальні інвестиції за видами планування, як зображено на рис. 1, поділяються на централізовані і нецентралізовані.

Під централізованими капітальними інвестиціями розуміють, фінансування, що виділяється на капітальне будівництво державним бюджетом.

Під нецентралізованими капітальними інвестиціями розуміють, здійсненні за рахунок власних коштів, плани підприємств, населення.

За іншою класифікаційною ознакою поділяють за структурою на інвестиціях. Таким чином, капітальні інвестиції на придбання обладнання потребуючого й не потребуючого монтажу; виробничого інструменту, приладів та інвентарю, що відносяться до основних засобів; малоцінних і швидкозношуваних предметів, що придбанні за рахунок капітальних інвестицій.

Під капітальними інвестиціями на придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів розуміють витрати на придбання або виготовлення матеріальних активів.

Під капітальними інвестиціями на придбання (виготовлення) нематеріальних активів розуміють витрати, що націлені на придбання або створення власними силами активів.

Під формуванням основного стада розуміють витрати на створення основного робочого стада робочої худоби, тобто вкладення у довгострокові виробничі активи.

Капітальні інвестиційні поділяють:

- за видами активів;
- за джерелами фінансування;

- за видами економічної діяльності.

Детальніше звернемо увагу на капітальні інвестиції за видами активів, що у свою чергу поділяють на матеріальні і не матеріальні.

Розглянемо динаміку капітальних інвестицій за активами, що використані протягом 2010-2014 років (рис. 2) [4].

Аналізуючи вкладення коштів протягом чотирьох років, можна зробити висновок, що більш за все в нашій країні інвестуються матеріальні активи, а саме:

- житлові будівлі;
- нежитлові будівлі;
- інженерні споруди;
- машини, обладнання та інвентар;
- транспортні засоби [3].

Протягом 2010-2015 років цей показник поступово збільшувались, таким чином:

- найменший обсяг інвестицій був протягом 2010 року, він становив усього 180575,5 грн., де інвестиції в матеріальні активи становлять 173662,8 грн., а у нематеріальні активи – 6912,7 грн.;
- найбільший обсяг інвестицій був протягом 2012 року, що склав 273256,0 грн., де вкладення в матеріальні активи – 264853,7 грн., у нематеріальні – 8402,3 грн.

Розглянемо структуру капіталовкладень матеріальних і нематеріальних активів протягом 2012-2015 років на рис. 3 та рис. 4 відповідно [4].

Найбільша кількість коштів вкладається в машини, обладнання та інвентар; інженерні споруди; нежитлові та житлові будівлі.

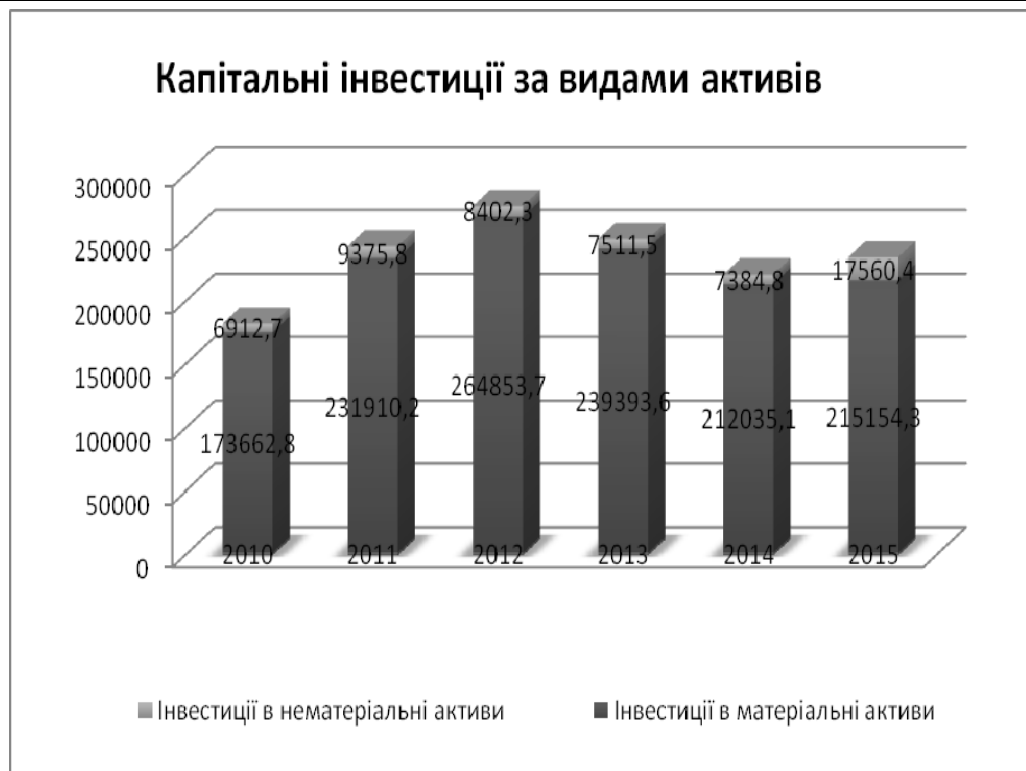

Рис. 2. Капітальні інвестиції за видами активів, грн.

Рис. 3. Інвестиції в матеріальні активи протягом 2012-2015 рр., грн.

Рис. 4. Інвестиції в нематеріальні активи протягом 2012-2015 рр., грн.

Порівнюючи показник «права на комерційні позначення, об'єкти промислової власності, авторські та суміжні права, патенти, ліцензії, концесії тощо» протягом 2012-2015 років, бачимо, що він збільшився на 8760,3 грн., що свідчить про поступовий розвиток нематеріальних активів.

Станом на 2015 рік капіталовкладення за видами активів становить 215154,3 грн., щоб збільшити його необхідно:

- вдосконалити правову сферу і забезпечити стабільність інвестиційного законодавства;
- представити систему пільг, де на думку незалежних експертів, будуть вказані галузі або напрямки до яких необхідно інвестувати кошти;
- спростити процедуру для залучення іноземних інвестицій та для нерезидентів розширити інформаційну сферу для інвестиційної діяльності, систематизувати й своєчасно оновлювати дані інвестиційних проектів, що розроблені відповідно до міжнародних підходів.

ВИСНОВКИ

Після проведення дослідження визначено динаміку капіталовкладень за видами активів, найбільше коштів в нашій країні інвестується у матеріальні активи. Що у свою чергу під впливом часу «зношуються» протягом своєї експлуатації. Також у роботі запропоновані заходи, що змогли б допомогти збільшити рівень капіталовкладень.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність»
2. Величко В.В. Економіка підприємства: конспект лекцій / В.В. Величко. – Харків: ХНАМГ, 2004. – 114 с.
3. Інвестування: Навчальний посібник / Під заг. ред. докт. екон. наук, професора В.М. Гриньової. – Х.: ВД «Інжек», 2003. – 320 с.
4. <http://www.ukrstat.gov.ua>

ТКАЧЕНКО

Сергій Анатолійович
nukoblikaudit@inbox.ru

УДК 338.242.2:[65.012.122:338.43]

УПОРЯДКУВАННЯ ПІДСУМКОВОГО КАТАГЕНЕЗУ ПРИ
СИНТЕЗУВАННІ ТА ІНТРУЗІЇ ПІДСИСТЕМИ ІНТЕГРОВАНОЇ
ЕКОНОМІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ В СИСТЕМАХ СТРАТЕГІЧНОГО
УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ І ОБ'ЄДНАНЬ КРАЇНИORGANIZING THE FINAL KATAGENESIS WHEN SYNTHESIZING AND
INTRUSION INTEGRATED ECONOMIC SUBSYSTEM DIAGNOSTICS
SYSTEMS OF STRATEGIC MANAGEMENT ACTIVITIES OF ENTERPRISES
AND INDUSTRIAL ASSOCIATIONS

к.е.н., доцент кафедри
обліку і аудиту, в.о.
ректора Вищого навча-
льного закладу «Міжна-
родний технологічний уні-
верситет «Миколаївська
політехніка»

У статті обґрунтовано, організація обчислювального процесу при проектуванні та впровадженні підсистеми економічної діагностики в системах стратегічного управління діяльністю підприємств і виробничих об'єднань полягає в отриманні всіх потрібних інформаційних даних, причому так, щоб забезпечувалися необхідні достовірність та терміновість при ефективному використанні ресурсів обчислювальної системи та із найменшими витратами. Доведено, цінність інформації, за наведеним задумом (концепцією), визначається тим, що дозволяє встановити вплив будь-якого конкретного моменту (фактора) на характеристики

обчислювального процесу, а також залежність параметрів обчислювального процесу від сукупності різних резонів (факторів). Знання цих зв'язків як раз і необхідно для раціональної організації обчислювального процесу при проектуванні та впровадженні підсистеми економічної діагностики на підприємствах (об'єднаннях). Серед перспектив подальших розвідок у даному напрямку особливою актуальністю відрізняється питання пов'язане із необхідністю створення спеціальної системи засобів діагностики, орієнтованих на суцільне дослідження, комплексний аналіз та оцінку ефективності вирішення проблем, які охоплюються тими або іншими програмами і ін.

В статті обосновано, организация вычислительного процесса при проектировании и внедрении подсистемы экономической диагностики в системах стратегического управления деятельностью предприятий и производственных объединений заключается в получении всех необходимых информационных данных, причем так, чтобы обеспечивались необходимые достоверность и срочность при эффективном использовании ресурсов вычислительной системы и с наименьшими затратами. Доказано, ценность информации, по приведенному плану (концепции), определяется тем, что позволяет установить влияние любого конкретного момента (фактора) на характеристики вычислительного процесса, а также зависимость параметров вычислительного процесса от совокупности различных резонансов (факторов). Знание этих связей как раз и необходимо для рациональной организации вычислительного процесса при проектировании и внедрении подсистемы экономической диагностики на предприятиях (объединениях). Среди перспектив дальнейших исследований в данном направлении особой актуальностью отличается вопрос, связанный с необходимостью создания специальной системы средств диагностики, ориентированных на сплошное исследование, комплексный анализ и оценку экономической эффективности решения проблем, которые охватываются теми или иными программами, другое.

In the article is justified, the organization of the computational process in the design and implementation of the subsystem of economic diagnostics in systems of strategic management activities of enterprises and industrial associations is to obtain all the necessary information data in such a way as to ensure the necessary reliability and promptness, with the effective use of the resources of a computer system and with the least cost. Proved the value of the information given on the plan (conception), is determined by what allows establishing the impact of any particular moment (factor) on the characteristics of the computational process, as well as the dependence of the computational process parameters from a plurality of different reason to (factors). Knowledge of these relationships is just and necessary for the rational organization of the computational process in the design and implementation of the economic subsystem diagnostics enterprises (associations). Among the prospects for further research in this area of particular relevance is different issue related to the need to create a special system diagnostics subsystem focused on continuous research, comprehensive analysis and evaluation of economic efficiency of solutions to problems that are covered by these or other programs, much more.

Ключові слова: виробниче об'єднання, впровадження, діяльність, інтегрована економічна діагностика, обчислювальний процес, організація, підприємство, проектування, система стратегічного управління, функція

Ключевые слова: внедрение, вычислительный процесс, деятельность, организация, предприятие, проектирование, производственное объединение, система стратегического управления, функция, экономическая диагностика

Keywords: implementation, computing process, activity, diagnostics, an association, organization, company, design, strategic management system, target

ВСТУП

В даний час у нас в країні активно йде процес формування актуального напрямку наукових досліджень з проблем експлуатації обчислювальної техніки при проектуванні та впровадженні функцій економічної діагностики. Та на сьогоднішній день в цієї області є вже певні теоретичні розробки і прикладні (практичні) приклади. Більше того, деякі фахівці, оцінюючи важливість ролі безпосередньо організації обчислювального процесу при проектуванні та впровадженні функцій економічної діагностики в системах стратегічного управління діяльністю підприємств і виробничих об'єднань, вважають, що перелік тих, що забезпечують підсистем стратегічного управління діяльністю підприємств та виробничих об'єднань повинен бути доповнений підсистемою технологічного забезпечення. Відзначається, що підсистеми технічного і технологічного забезпечення, хоча вони і щільно взаємопов'язані та взаємозалежні, проте неадекватні. Використовуючи одну й ту ж модель машини електронної цифрової, можна по-різному побудувати процес обробки інформаційних даних функції економічної діагностики. Нерідко виникає необхідність у розробці репрезентативних (типових) технологічних процесів функціонально розвинутої обробки інформації функції діагностики. І нарешті, в умовах функціонально розвинутих систем стратегічного управління діяльністю підприємств та виробничих об'єднань особливо велике значення надається багатофункціональним (універсальним) методам контролю на всіх операціях і стадіях обробки даних діагностики. Тим часом такого роду контроль – це атрибут технологічного забезпечення та таке інше. Проте не можна не погодитися із думкою таких науковців як Б.М. Авдонин, О.М. Батьківський [1], Г.О. Архангельський [2], С.С. Башмаков [3], М.Ф. Білов [4], Є.М. Горшков [5], О.Б. Курлов, В.К. Петров [6], П.В. Кустанаєв [7], Л.М. Рождественська, С.І. Главчева, Л.О. Цопкало [8], О.С. Сухарєв [9], Р.А. Фатхутдінов [10], І.В. Філімоненко [11], Е.Ш. Шаймієва [12], Т.С. Ягодин [13] і інших відносно того, що технологічним аспектам обробки інформаційних даних економічної діагностики в даний час приділяється поки ще недостатня увага. Зокрема, поняття «технологія обробки» невинуватено звужується до процесів підготовки та проходження даних поза електронних цифрових обчислювальних машин; недостатньо розвинені пов'язані (комплексні) дослідження ефективності методів реалізації окремих етапів і операцій (контролю, редагування, зберігання, пошуку даних функції економічної діагностики тощо); немає єдиних засобів і методик побудови ефективних технологічних схем оброблення діагностики.

МЕТА РОБОТИ полягає в обґрунтуванні, організації обчислювального процесу при проектуванні, впровадженні діагностики в системах стратегічного управління діяльністю підприємств (об'єднань) охоплює отримання всієї потрібної

інформації, щоб забезпечувалися необхідні достовірність та терміновість при використанні ресурсів обчислювальної системи і із найменшими витратами.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретико-методологічною основою статті виступає діалектичний метод та основні положення теорії діагностики, системи управління. У процесі дослідження використовувалися наступні методи: *абстрактно-логічний* (для теоретичного узагальнення і формулювання висновків); *монографічний* (при дослідженні теоретичних методик функції діагностики, системи управління); *економіко-статистичний*, *розрахунково-конструктивний*, *порівняльний* (при аналізі і оцінці стану організації обчислювального процесу при проектуванні та впровадженні діагностики в системах управління); *табличний* (при визначенні факторів впливу, які забезпечують доцільну організацію обчислювального процесу діагностики в системах управління підприємств).

РЕЗУЛЬТАТИ

На параметри технологічного процесу вирішення завдань підсистеми економічної діагностики впливають багато які фактори: обсяг початкової інформації, організація банку даних, системи операцій (алгоритми) вирішення завдань, програмне забезпечення, режими роботи обчислювальної системи, вимоги до капітальності (надійності) і достовірності інформації і ін.

Дієва (раціональна) організація обчислювального процесу вирішення завдань підсистеми сукупної (комплексної) економічної діагностики, перш за все, визначається організацією введення інформаційних даних. Необхідно ретельно вивчити структуру вхідних даних, частоту їх надходження, пріоритети повідомлень та на цієї основі визначати потрібні засоби введення, а також розумно (раціонально) їх розмістити. Для вирішення завдань оперативної економічної діагностики, коли вхідні дані повинні оброблятися негайно, засобами введення можуть служити телефони або дисплей. В окремих випадках забезпечення необхідної швидкості введення інформації вимагає використання пристроїв сучасного функціонально розвинутого розпізнавання (позначень) символів. Якщо ж вхідні інформаційні дані використовують, наприклад, для вирішення завдань ретроспективної діагностики, тоді інформація може вводиться із первинних документів, карт і при цьому може бути використаний картковий пристрій, здатний читати і ін.

Вимоги до організації виведення інформаційних даних полягають у тому, щоб точно встановити, яку саме інформацію підсистема управління повинна видавати. Вихідна інформація функції економічної діагностики може бути найрізноманітнішою за своєю формою: таблиці, що містять весь комплекс показників за процесами, які досліджуються; таблиці, що містять показники тільки про відхилення від завданих параметрів та таке інше. Звідси одним із

шляхів відповідної організації обчислювального процесу виступає усунення надлишкової інформації на виході підсистеми управління.

За інших рівних умов трудомісткість і тривалість обчислювального процесу будуть тим більшими, чим більше обсяг надходжень на обробку початкової інформації. У цьому зв'язку для поліпшення якісних характеристик технологічного процесу обробки інформації підсистеми економічної діагностики велике значення має скорочення обсягу вхідної інформації за рахунок усунення необґрунтованого дублювання в спостереженні процесів виробництва, а також за рахунок сучасного функціонально розвинутого «стиснення» інформації. Функціонально розвинуто «стискати» інформаційну сукупність, значить за допомогою машини укрупнювати її параметри в певній послідовності та пропорціях (залежно від рангу управлінської ланки). Укрупнення може здійснюватися, наприклад, шляхом послідовного відкидання останніх значень цифр, які характеризують надмірну деталізацію інформаційної сукупності, або іншими способами. При цьому для укрупнення початкових інформаційних даних у зосередженнях (масивах) можуть бути використані електронно-обчислювальні машини, а уся подальша обробка вищезначених даних буде також здійснюватися безпосередньо на машинах електронних цифрових і ін.

Осміслена організація обчислювального процесу багато в чому залежить від організаційного забезпечення банку інформаційних даних функціонально розвинутої підсистеми управління; необхідні для вирішення різних завдань підсистеми економічної діагностики інформаційні дані повинні бути точно визначені, повинно бути встановлено конкретне місце їх зберігання (диск), а також засоби доступу до них і тимчасові обмеження і ін.

Вельми істотний вплив на параметри технологічного процесу підсистеми економічної діагностики справляє структура алгоритмів (алгоритмів) економіко-аналітичних завдань. Очевидно, що одні й ті ж кінцеві показники діагностики нерідко можуть бути отримані на базі різної початкової інформації та за допомогою різних систем правил (алгоритмів), що призводить до неоднакових витрат часу, завантаження оперативної пам'яті машин електронних цифрових. Тому, програми (алгоритми) вирішення завдань економічної діагностики повинні: бути орієнтованими в кожному конкретному випадку на певну точність обчислення результатів, не містити зайвих кроків у сценарії (схемі) обчислення, забезпечувати можливо менше звернення до зовнішньої пам'яті машин електронних цифрових і інше.

Завдання підсистеми неподільної (комплексної) економічної діагностики можуть експлуатуватися в умовах застосування різних режимів обробки інформаційних даних (пакетному, поділу часу, діалоговому, реальному масштабі часу тощо), що відбивається на різних параметрах обчислювального процесу. Тому, надзвичайно важливо вибрати для кожної групи завдань підсистеми інтегрованої економічної діагностики такий режим обробки, який

одночасно найбільш повно задовольняє потребам споживачів економіко-аналітичних інформаційних даних та забезпечує найбільш ефективне (рентабельне) завантаження обчислювальної системи (теорії) та ін.

Пакетна обробка інформаційних даних за задачами підсистеми економічної діагностики може здійснюватися як в однопрограмному, так і в мультипрограмному режимах. При однопрограмному режимі дані за завданнями вводяться шляхом безпосереднього зчитування із пристрою системного введення, а виводяться також безпосередньо на пристрій системного виведення. Вхідні та вихідні черги в даному випадку відсутні, ін.

При мультипрограмному режимі після введення інформаційних даних в систему управління на диску утворюються вхідні черги. Їх утворення визначається інтенсивністю джерел інформаційних даних. Черги в довільні моменти часу можуть поповнюватися новими даними, навіть якщо при цьому ще не закінчена обробка тих, що надійшли раніше. Вибір із черги завдань на обробку організується або послідовно, або на основі приписів (алгоритмів). Для присвоєння пріоритету тому чи іншому завданню для системи управління заздалегідь визначається цінність інформації функції економічної діагностики, що міститься в різних групах завдань. Деякі завдання функції діагностики, наприклад, із оперативної діагностики виробництва, повинні вирішуватися негайно, так як від результатів їх вирішення буде залежати характер впливів на виробничий процес, який протікає, а в інших випадках допустима лише мінімальна затримка часу у вирішенні. Виконання ж окремих завдань, наприклад завдань періодичної діагностики, без особливої втрати можна відкласти до моменту, коли обчислювальна система не буде завантажена оперативною інформацією. В кожному випадку необхідно брати до уваги залежність поведінки споживачів від результатів вирішення завдань. Наприклад, якщо споживач інформаційних даних до отримання результатів вирішення завдання змушений сидіти склавши руки, тоді буде виправданим присвоєння цьому завданню вищого пріоритету. У загальному випадку для всіх завдань підсистеми систематичної (комплексної) економічної діагностики можуть бути встановлені, принаймні, 4 (чотири) пріоритетні рівня: негайне вирішення, найближче виконання, звичайний порядок, відстрочка виконання. Результати виконання завдання записуються на диск і утворюють вихідні черги. Утворення цих черг пов'язане із наявністю вхідних черг та можливостями обчислювальної системи управління за поданням тих чи інших ресурсів системних для обслуговування завдань, що знаходяться на різних фазах обробки в мультипрограмному режимі (регламенті). Виведення результатів вирішення переліку завдань на пристрої виведення може бути також здійснено або послідовно, або на основі певних переваг (пріоритетів).

Дуже часто для вирішення комплексу завдань підсистеми інтегрованої економічної діагностики у режимі мультипрограмування з фіксованою або

змінною кількістю завдань використовується один із варіантів режиму розподілу часу, так зване квантування. У цьому випадку група завдань, що знаходяться в основній пам'яті, отримує управління на певний період часу – квант. Після закінчення цього періоду інші завдання отримують управління також на величину кванта і таке інше. Належність завдань до певної групи та величина кванта для них визначаються при генерації операційної системи управління. Всім завданням, що входять в одну серію (групу), присвоюється однаковий пріоритет. Одночасно в обробці може бути декілька рядів завдань з різними пріоритетами. Крім того, в оперативній пам'яті можуть перебувати й звичайні завдання, що виконуються без квантування. Всі завдання, що виконуються в режимі поділу часу, знаходяться в оперативній пам'яті машини електронної цифрової до свого повного завершення і багато чого ін.

Діалоговий режим обробки інформації функції інтегрованої економічної діагностики можливий як у режимі поділу часу, так і без нього. Особливістю технологічного процесу вирішення завдань діагностики в діалоговому режимі виступає використання телекомунікаційних методів доступу, які дозволяють передавати інформацію за каналами зв'язку між обчислювальною машиною та абонентськими пунктами. У зв'язку із відсутністю в операційних системах машин електронних цифрових в якості компонентів програм, що стежать за активністю абонентських пунктів, функціонування системи телеобробки даних можливо тільки в результаті виконання на центральній машині електронної цифрової спеціально складеної програми, яка працює під управлінням операційної системи на правах самостійного завдання. Дана програма повинна або постійно знаходитися в системі, або вводиться в систему за певним розкладом. У загальному випадку вона складається із двох частин: програми управління передачею даних і самої обробної програми. Програма управління передачею даних повністю визначається алгоритмом роботи абонентського пункту за каналами зв'язку в процесі сеансу зв'язку, тобто сукупністю дій, які необхідно виконати мультимплекатору передачі даних та абонентському пункту для управління і роз'єднання контакту між ними і обміну інформацією. Із різних причин різні абонентські пункти мають різні алгоритми роботи, що вимагає детального розгляду особливостей пристроїв телеобробки даних та робить розробку програм складною і трудомісткою. Переробна програма призначена для перетворення інформації, що надходить із машини електронної цифрової від абонентського пункту; вона будується незалежно від того, звідки надходять інформаційні дані – від локальних пристроїв введення-виведення або від абонентських пунктів, інше.

В даний час розроблені пакети прикладних програм системи телеуправління даними «ІС: Підприємство», яка працює під управлінням операційної системи єдиної системи машин електронних цифрових та яку можна використовувати як діалогову систему колективного

користування. Система «ІС: Підприємство» забезпечує багато які із можливостей систем, що використовують термінальне обладнання (переключення повідомлень, обробку повідомлень, обробку запитів, збір інформаційних даних, введення наказів, діалогове введення інформаційних даних і інше). Вона являє собою інтерфейс між операційною системою та прикладними програмами користувачів. Проблема комутації периферійної техніки може бути вирішена за допомогою системи ПАРУС (швидкодіючий функціонально розвинутий розподільник повідомлень). Система ПАРУС побудована за модульним принципом і дозволяє здійснювати комутацію довільних термінальних пристроїв відповідно до вимог конкретного об'єкта. Використання систем «ІС: Підприємство» і ПАРУС в діалоговому режимі обробки інформаційних даних функції інтегрованої економічної діагностики дозволить значно більше поліпшити цілий ланцюжок (ряд) параметрів обчислювального процесу та ін.

Під роботою в реальному масштабі часу розуміється такий режим, коли обчислювальна система управління функціонує спільно із деяким фізичним процесом або об'єктом. Це означає, що функціонування обчислювального і виробничо-господарського процесів має здійснюватися синхронно, тобто вирішення завдань організовується за розкладом, а управління цим розкладом здійснюється у відповідності із кодом виробничого процесу. Принципова особливість роботи в масштабі реального часу полягає в тому, що інформаційні дані використовуються відразу ж після їх виникнення й що елементи методу системи піддаються управлінню за допомогою обробленої інформації негайно, а не після здійснення події і не шляхом періодичного прогнозування очікуваних майбутніх станів системи управління та таке інше.

Для організації обчислювального процесу вирішення завдань підсистеми інтегрованої економічної діагностики у реальному масштабі часу необхідно, щоб: система управління перебувала в постійній готовності прийняти дані; робота системи управлялася вхідними даними, які несуть випадковий характер і можуть надходити через пристрої-датчики або задаватися з абонентського пункту; не допускалися втрати вхідних даних у зв'язку із неможливістю в ряді випадків їх повторення; час реакції системи на інформацію про зовнішні події був обмеженим; у разі необхідності забезпечувалося примусове опитування точок генерації даних інформації; було забезпечено на основі високого рівня мультипрограмування максимальне розпаралелювання процесів обробки інформаційних даних і ін.

Системи обробки інформації із планомірної економічної діагностики господарської діяльності промислових підприємств та науково-виробничих об'єднань в реальному масштабі часу знаходяться сьогодні у стадії розробки.

Важливе завдання здорової (раціональної) організації обчислювального процесу вирішення завдань підсистеми інтегрованої економічної діагностики – забезпечення вірогідності видаваних

кінцевих інформаційних даних. При детальному розгляді цього питання доводиться визнати, що сама обчислювальна система або її допоміжне обладнання можуть функціонувати не зовсім правильно, тому не всім результатам обчислень слід довіряти тощо.

Машина електронна цифрова, так само як і будь-який інший пристрій, може дуже грубо помилятися, або навіть давати збої в своїй роботі. За наявними інформаційними даними спостереження машина електронна цифрова допускає в середньому один збій раз на десять годин роботи. Слабкими місцями в обчислювальних системах управління виступають лінії передачі інформаційних даних та канали, що забезпечують зв'язок центральної машини електронної цифрової із периферійними пристроями, ін.

Але загальні помилки мають місце не тільки в результаті відмов обладнання. Помилки можуть з'являтися через неправильні специфіки в процесі розробки і конструювання машин електронних цифрових. Оскільки машини електронні цифрові стають все більш складною обчислювальною системою управління, то ймовірність таких помилок зростає. Крім того, помилки можуть бути наслідком обмежених можливостей машин електронних цифрових (наприклад, помилки округлення, усічення, повільна збіжність та інше). Іншими джерелами помилок можуть бути некоректні програми (програми, що містять логічні помилки), а також недоліки в організації праці людей в процесі експлуатації машин електронних цифрових (наприклад, неправильні дії оператора на машині – використання не тих носіїв, програм). На думку фахівців, найбільші за питомою вагою помилки в роботі обчислювальних систем викликані неправильним введенням початкових даних. В умовах інтегрованої обробки інформації навіть одна помилка на введенні інформаційних даних призводить при проведенні розрахунків до вельми значної кількості помилок в результаті обчислень і ін.

Тому, обґрунтована (раціональна) організація процесу вирішення завдань підсистеми інтегрованої економічної діагностики вимагає прийняття до уваги всіх перерахованих вище моментів (факторів) виникнення помилок. Зусилля багатьох розробників спрямовані зараз на створення різних методів реєстрації поточного стану системи, виявлення помилок в обчисленнях та їх корекції, що базуються на включенні в апаратуру, і програмне забезпечення обчислювальних систем спеціальних засобів самостійної діагностики та самостійної корекції. Досвід роботи систем із локалізації і усунення помилок, наприклад, коли машина електронна цифрова виконує кожну операцію двічі, порівнює отримані результати та при їх розбіжності

відбувається зупинка, ін.

В останні роки, особливо за кордоном, велика увага приділяється питанням захисту інформаційних даних в функціонально розвинутих системах стратегічного управління діяльністю промислових підприємств і науково-виробничих об'єднань. Цей факт викликаний тим, що, як виявилось, інформація, яка накопичується та обробляється машинами електронними цифровими виступає схильною до фізичного руйнування (стирання, спотворення) і несанкціонованого доступу. У цих умовах при організації обчислювального процесу вирішення завдань функції діагностики виробничо-господарської діяльності необхідно передбачити заходи щодо захисту цілісності даних від неправильних дій та несанкціонованого доступу.

Так, для забезпечення фізичної цілісності інформації поряд із заходами щодо підвищення стійкості (надійності) апаратних засобів та носіїв інформації повинні бути передбачені методи дублювання записів, а також використання апаратних і програмних засобів захисту інформаційних даних від спотворення (забивання, затирання), що забезпечують в процесі її обробки розподіл ресурсів машин електронних цифрових між різними завданнями та саме користувачами. Наприклад, одним із найбільш нехарактерних (типових) методів апаратного захисту даних служить так звана діаграма (схема) перевірки інформації на парність, яка дозволяє виявляти спотворення інформаційних даних, що виникає у процесі її передачі між різними пристроями сучасних машин електронних цифрових і таке інше.

Захист інформаційних даних від несанкціонованого доступу може бути забезпечений застосуванням певної сукупності апаратних, програмних, криптографічних та заходів організаційного характеру. До них відносяться: пристрої, які локалізують електромагнітні випромінювання; спеціальні програми і таблиці розподілу інформаційних даних, за допомогою яких здійснюється обмежений доступ до інформації; шифровка інформаційних збирань за допомогою спеціальних програмних або схемних блоків; суворе регламентування процесу обробки інформаційних даних, багато чого іншого.

Практика свідчить, що надійний захист інформації – складна проблема і її вирішення може бути забезпечено єдиним застосуванням різних заходів, ін.

В узагальненому вигляді залежність характеристик обчислювального процесу в підсистемі системної (комплексної) економічної діагностики від першопричин (факторів) підвищення, що забезпечують, наведена в таблиці 1.

Таблиця 1

Умови (фактори), які забезпечують доцільну організацію обчислювального процесу у підсистемі інтегрованої економічної діагностики в системах стратегічного управління діяльністю підприємств та виробничих об'єднань

Якісні характеристики обчислювального процесу	Технічне забезпечення підсистеми управління										Організаційне забезпечення підсистеми управління					
	Елементи (компоненти) методу комплексу технічних засобів						Призначення (функції) комплексу технічних засобів									
	Центральний процесор	Оперативний запам'ятовуючий пристрій	Зовнішній запам'ятовуючий пристрій	Зовнішні пристрої ЕОМ	Спеціальний обчислювальний комплекс	Периферійні засоби збору, реєстрації і відображення інформаційних даних	Реєстрація інформації	Підготовка інформації	Передача інформації	Обробка інформації						
1. Інтеграція обробки інформації	+	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+	+		
2. Забезпечення економічно ефективної експлуатації банку даних	+	+	+		+		+	+	+	+	+	+	+	+	+	
3. Отримання інформаційних даних в завданий час та в завданому місці	+		+	+	+	+	+		+	+		+	+	+	+	
4. Нарощування виконуваних функцій	+	+	+	+			+	+	+	+		+	+	+	+	
5. Виключення проміжних дій в обробці інформаційних даних		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
6. Пропорційна (раціональна) організація введення даних	+		+	+	+	+	+		+					+	+	
7. Усунення існуючих і помилкових записів	+	+				+	+	+		+	+			+	+	
8. Здійснення тотального (повного) контролю усіх операцій	+	+		+			+	+	+	+	+	+	+	+	+	
9. Недопущення несанкціонованого змінення та використання інформаційних даних і багато чого ін.				+	+	+	+		+	+	+		+	+	+	

Цінність інформаційних даних, що міститься в наведеній таблиці, визначається тим, що дозволяє встановити вплив будь-якого конкретного фактора (причини) на характеристики обчислювального процесу, а також залежність параметрів обчислювального процесу від сукупності різних обставин (факторів). Знання цих зв'язків як раз і виступає необхідним для пристосованої організації обчислювального процесу при проектуванні,

впровадженні діагностики на підприємствах і у виробничих об'єднаннях і ін.

ВИСНОВКИ

У процесі експлуатації завдань підсистеми економічної діагностики службами обчислювального центру підприємства (об'єднання) повинне здійснюватися систематичне, диференційоване (за групами завдань, видами робіт, видами інформації,

підрозділами та інше) дослідження показників, що характеризують різні аспекти технологічного процесу: витрати часу на підготовку та контроль інформації, витрати машинного часу, обсяг пам'яті, що займає оперативний запам'ятовуючий пристрій, час надходження інформації, час знаходження завдань у черзі, час видачі результатів, обсяг вхідної інформації, обсяг вихідної інформації, помилки даних, збої в роботі сучасних машин електронних цифрових, відмови зовнішніх пристроїв і інше.

Для цих цілей може бути застосований пакет прикладних програм із організації робіт обчислювального центру, що працює в середовищі основної та дискової операційної системи, який представляє систему, що включає ряд стандартів і комплекс програмних засобів, призначених для досягнення згідного (раціонального) функціонування обчислювального центру підприємства та таких, що налагоджують кращі (оптимальні) зв'язки із обробки інформації з усіма іншими підрозділами. Пакет виконує функції з дослідження часу завантаження різних елементів обчислювального комплексу, дослідження часу використання програм основної операційної системи при виконанні різних завдань, дослідження часу в розрізі завдань і користувачів, дослідження аварійно завершених завдань через збої в обладнанні та діагностики причин аварійних завершень. Його застосування в процесі функціонування підсистеми економічної діагностики дозволяє надати оцінку якості організації обчислювального процесу і на цій основі скоротити витрати часу на генерацію операційної системи для виконання різних груп економіко-аналітичних завдань, зменшити кількість помилок, що допускаються при роботі з особистими та системними наборами даних, знизити час виконання завдань користувачів, підвищити якість їх виконання і таке інше. Накопичувана за допомогою пакету статистична інформація виступає базою для визначення напрямків розвитку подальшого вдосконалення обчислювального процесу оброблення даних в підсистемі. Серед перспектив подальших розвідок у даному напрямку особливою актуальністю відрізняється питання пов'язане із необхідністю створення спеціальної системи засобів цілісної економічної діагностики, орієнтованих на суцільне дослідження, аналіз та оцінку економічної ефективності вирішення наявних проблем, які охоплюються тими або іншими програмами.

Список використаних джерел

1. Авдонин, Б.Н. Экономические стратегии

развития предприятий радиоэлектронной промышленности в посткризисный период [Текст]: монография / Б.Н. Авдонин, А.М. Батьковский. - Москва: Креативная экономика, 2011. - 511 с.: илл., табл.; 22 см.; ISBN 978-5-91292-056-1 (в пер.).

2. Архангельский, Г.А. Корпоративный тайм-менеджмент: энциклопедия решений / Г.А. Архангельский. - Москва: Альпина Бизнес Букс, 2008. - 160 с.: иллюстр., цв. илл., портр., таблиц.; 25см.; ISBN 978-5-9614-0704-4 (в пер.).

3. Башмаков, С.С. Оценка кризисных явлений в развитии фирмы и разработка способов вывода её из кризиса [Текст] / С.С. Башмаков. - Москва: Лаборатория книги, 2010. - 57 с.: иллюстр., таблиц.; ISBN 978-5-905815-01-0.

4. Блинов, М.Ф. Антикризисное управление организацией / М.Ф. Блинов - Москва: Лаборатория книги, 2010. - 153 с.; ISBN 978-5-905785-31-3.

5. Горшков, Е.М. Макроэкономические основы антикризисного управления предприятием / Е.М. Горшков - Москва: Лаб. книги, 2010. - 173 с.

6. Курлов, А.Б. Методология информационной аналитики: монография / А.Б. Курлов, В.К. Петров. - Москва: Проспект, 2014. - 378, [3] с.: ил., табл.

7. Кустанаев, П.В. Проектирование системы организации труда персонала / П.В. Кустанаев. - Москва: Лаборатория книги, 2010. - 59 с.: табл.

8. Рождественская, Л.Н. Экономическая диагностика состояния и формирование стратегии развития рынка общественного питания [Текст]: монография / Л.Н. Рождественская, С.И. Главчева, Л.А. Цопкало. - Новосибирск: Изд-во НГТУ, 2011. - 372с.: ил.; 23см.; ISBN 978-5-7782-1823-9.

9. Сухарев, О.С. Экономика технологического развития [Текст] / О.С. Сухарев. - Москва: Финансы и статистика, 2008. - 479, [1] с.: ил., табл.; 21 см.

10. Фатхутдинов, Р.А. Инновационный менеджмент [Текст] / Р.А. Фатхутдинов. - 6-е издание.- Санкт-Петербург: Питер, 2011. - 442с.: ил., табл.

11. Филимоненко, И.В. Управление локальными рынками региона как факторами экономического роста [Текст]: монография / И.В. Филимоненко. - Красноярск: СФУ, 2013. - 457 с.: ил., табл.; 21 см.; ISBN 978-5-7638-2911-2.

12. Шаймиева, Э.Ш. Инновации для реализации технологической модернизации регионов / Э.Ш. Шаймиева. - Казань: Познание, 2011. - 210 с.

13. Ягодин, Т.С. Разработка системы менеджмента качества на предприятии [Текст] / Т.С. Ягодин.- Москва: Лаборатория книги, 2010.- 122 с.

ЧЕРКАСОВАСвітлана Олександрівна
cherckeska@gmail.com

УДК 657:332

ОБҐРУНТУВАННЯ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ЩОДО ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ОСББ

SUBSTANTIATION OF METHODOLOGICAL APPROACHES TO RECEIVABLES ACCOUNTING AND AUDITING AT THE CONDOMINIUM

АХМЕТОВАМарія Фарітівна
mariakhmetova@gmail.comк.е.н., доцент, Одеський
національний політехнічний
університетстудент, Одеський національний
політехнічний університет

Стаття присвячена визначенню теоретико-методичних засад обліку та аудиту дебіторської заборгованості Об'єднань співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ). Запропоновані заходи щодо удосконалення обліку та аудиту дебіторської заборгованості розглянутого ОСББ «Білий Будинок».

The article is devoted to defining the theoretical and methodological principles of accounting and auditing receivables condominiums. Proposed measures to improve accounting and auditing receivables considered condominiums "White House".

Статья посвящена определению теоретико-методических основ учета и аудита дебиторской задолженности Объединений совладельцев многоквартирных домов (ОСМД). Предложены мероприятия по усовершенствованию учета и аудита дебиторской задолженности рассматриваемого ОСМД «Белый Дом».

Ключові слова: аудит, облік, дебіторська заборгованість, аналіз, удосконалення

Ключевые слова: аудит, учет, дебиторская задолженность, анализ усовершенствование

Keywords: audit, accounting, accounts receivable, analysis, improvement

ВСТУП

Організація обліку та аудиту дебіторської заборгованості на підприємстві будь-якої форми власності має важливе значення, оскільки сприяє упорядкуванню інформації, прозорості та достовірності даних її розрахункових операцій за борговими правами (із дебіторами).

Існує велике розмаїття поглядів науковців на проблему визначення поняття «дебіторська заборгованість». Так, автори фінансового словника Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С., дають визначення заборгованості як суми фінансових зобов'язань чи грошового боргу, які підлягають погашенню. Майже ідентичним є поняття заборгованості в економічному словнику, а саме суми невиконаного зобов'язання, несплаченого боргу [1].

Отже, можна визначити, що всі автори розглядають одну і ту саму проблему під різним кутом. На сьогоднішній день набуває особливої актуальності питання щодо обліку та аудиту дебіторської заборгованості на Об'єднанні співвласників багатоквартирного будинку (далі ОСББ) в умовах її реструктуризації.

МЕТА РОБОТИ полягає у визначенні сутності теоретико-методичних підходів щодо обліку та аудиту дебіторської заборгованості ОСББ.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною базою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти що регулюють діяльність ОСББ, публікації вчених економістів, які відображають результати досліджень з питань обліку та аудиту дебіторської заборгованості.

РЕЗУЛЬТАТИ

На сьогоднішній день об'єднання співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ) представляють собою неприбуткові організації, що об'єднують власників нерухомого майна з метою управління та забезпечення експлуатації цього комплексу, володіння користування та розпорядження майном. Головним результатом роботи ОСББ в Україні полягає в покращенні якості життя мешканців будинку.

Проблематика визначення теоретико-методичних засад обліку та аудиту дебіторської заборгованості дуже важлива для сучасного існування ОСББ.

Основні методичні підходи щодо регулювання діяльності ОСББ, а саме дебіторської заборгованості (розрахунки з мешканцями дому) – П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість». Основний закон, що регулює діяльність ОСББ це Закон України «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку» [3].

Розглянуте ОСББ «Білий Будинок» – це юридична особа, тому введення бухгалтерського обліку є обов'язковим елементом згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV і чинними П(С)БО [4].

Об'єднання самостійно визначає порядок управління багатоквартирним будинком і може змінити його в порядку, установленому законом і статутом об'єднання (ст. 12 Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» від 29.11.2001 р. № 2866-III, далі – Закон про ОСББ) [10].

Веденням бухгалтерського обліку займається головний бухгалтер, основні питання щодо існування ОСББ вирішуються на загальних зборах, де визначається голова ОСББ.

Бухгалтерський облік в ОСББ має свої особливості:

- скорочений план рахунків;
- усі доходи спрямовуються на витрати;
- цільове фінансування;
- ОСББ являється неприбутковою установою;
- подає спрощену фінансову звітність.

Отже, ОСББ не має власного капіталу, доходу, тому усі доходи рівні витратам. Для контролю витрат, на початок року створюється кошторис. Усі мешканці можуть приймати участь у діяльності ОСББ [3].

Дебіторська заборгованість в ОСББ має широке значення. Основні дебітори в ОСББ – це мешканці. На сьогоднішній день проблематика заборгованості мешканцями набула великого масштабу. Своєчасна виплата усіх розрахунків дає можливість розвиватися ОСББ та підтримувати будинок в гарному стані. Отже, основною причиною виникнення дебіторської заборгованості є погана платіжна дисципліна мешканців будинку. Безвідповідальне ставлення населення до виплат приводить до зростання заборгованості і неможливості проводити заплановані у кошторисі роботи. Із цього страждає частина населення, яка постійно сплачує усі розрахунки.

Крім того, враховуючи специфіку своєї діяльності, ОСББ може і має переважне право накопичувати цільові надходження (створювати фонди) для фінансування витрат, зокрема, в майбутньому. Посилання на п. 17 П(С)БО 15 «Дохід» в частині «визнання доходом отриманого цільового фінансування протягом тих періодів, в яких були зазані витрати, пов'язані з виконанням умов цільового фінансування», більш доречним є для

суб'єктів господарювання, які здійснюють комерційну діяльність з метою отримання прибутку, знаходячись на загальній системі оподаткування, і одночасно користуються пільгами з податку на прибуток. Тобто, маючи статус неприбуткової організації, для цілей обліку діяльності ОСББ не впливає період виникнення витрат [12].

Нова редакція ПКУ (п. 133.4) звільняє неприбуткові організації від сплати податку на прибуток узагалі, у т.ч. від комерційної діяльності [15]. Тож надходження від орендарів нині також обліковують як цільове фінансування, як зазначалося вище, але важливо пам'ятати про два моменти:

– усі надходження повинні витрачатися на статутні цілі, інакше неприбуткова організація буде виключена з реєстру неприбуткових установ й організацій;

– протягом 2016 року всі ОСББ повинні привести свої статuti у відповідність до нових законодавчих вимог [15].

Цільове фінансування в ОСББ не обкладається також податком на додану вартість, окрім орендної плати в певних випадках. В ОСББ немає об'єкта обкладення ПДВ, якими є, згідно з п. 185.1 ст. 185 ПКУ, операції з поставки товарів (робіт, послуг). ОСББ забезпечують власне функціонування й нікому послуги не надають (окрім послуг із надання в оренду майна) [15].

Надходження в процесі діяльності об'єднання не є доходами від реалізації готової продукції, товарів, робіт або послуг. Основну діяльність ОСББ забезпечують передусім цільове фінансування та цільові надходження. Методологічні основи формування доходів ОСББ визначено П(С)БО 15 «Дохід» [12].

Законодавчо можна проводити реструктуризації дебіторської заборгованості в ОСББ згідно з Законом України «Про реструктуризацію дебіторської заборгованості з квартирної плати про житлово-комунальні послуги спожиті газ та електроенергію» від 2003 р., але на практиці не використовуються ці методи. Основним чинником являється спілкування з мешканцями будинку.

Визначена послідовність дій у процесі реструктуризації дебіторської заборгованості дасть можливість забезпечити належне оперативне управління нею на ОСББ. На ОСББ не можливо відстрочення виплат мешканцями будинку, тому що від постійних виплат залежить робота та існування ОСББ.

Для того щоб поліпшити своєчасний збір внесків, необхідно забезпечення ефективної структури роботи ОСББ та її членів. Співвласники можуть не сплачувати платежі з будь-яких причин: соціальних, психологічних, фінансових. Тому потрібно глибоко аналізувати такі причини, бо це впливає на безперервну роботу організації. Неплатників у ОСББ можна поділити на чотири групи (див. табл. 1).

Групи неплатників ОСББ

Група	Примітки
1	Громадяни, які хочуть платити, але не можуть
2	Громадяни, що можуть платити, але не хочуть
3	Громадяни, котрі можуть і хочуть платити, але не платять вчасно

Отже, можна визначити низку заходів щодо ліквідації цих проблем. Це проводити пояснювальну роботу з мешканцями дому, обґрунтувати чому саме цю суму вони повинні сплатити та на що підуть гроші. Крім того інформувати про обсяг виконаних робіт, про величину нарахувань та якість роботи служби. Окрім цього відправляти квитанції для оплати з датою, індексувати заборгованість з оглядом на офіційний індекс інфляції, інформувати про проведену роботу та надання послуг й про можливість особливої участі у комісії з комунальних послуг.

За рахунок проведення аудиту дебіторської заборгованості ОСББ можна проаналізувати стан дебіторської заборгованості та визначити основні тенденції її змін. Зробити це можна за рахунок залучення або зовнішніх аудиторів (аудиторських фірм) або власними силами ОСББ за рахунок створення контролюючого органу ревізійної комісії.

Склад ревізійної комісії визначається на загальних зборах. Кандидатом в члени ревізійної комісії може бути власник чи співвласник будинку. Це має бути відповідальна особа з вищою освітою. Ревізія повинна проходити не рідше ніж раз в півроку.

Аналіз дебіторської заборгованості допоможе проконтролювати основних боржників, визначити періоди зростання та спаду дебіторської заборгованості та визначити, які моменти впливали на динаміку дебіторської заборгованості.

Так як розглянуте ОСББ «Білий Будинок» використовує тільки ревізійну комісію, доцільно було б таки запропонувати створити службу для проведення зовнішнього контролю, це повинен бути незалежний спеціаліст (незалежний аудитор або аудиторська фірма).

Джерелами інформації для проведення аудиту (внутрішнього або зовнішнього) дебіторської заборгованості в ОСББ є:

- нормативні документи;
- річна та квартальна звітність;
- головна книга;
- реєстри первинного та аналітичного обліку [14].

Процес проведення аудиторської перевірки дебіторської заборгованості на ОСББ має свою певну послідовність, що складається з окремих етапів, які в узагальненому вигляді можна визначити як: підготовчий, проміжний, етап фізичної перевірки, основний і заключний етап. Вважається, що аудитор повинен приступити до виконання аудиту ще до закінчення звітного періоду, який буде перевірятися.

В результаті досліджень визначено, що існуючий процес обліку та аудиту дебіторської заборгованості ОСББ «Білий Будинок» на сьогоднішній день являється недосконалим, оскільки:

– не існує конкретних П(С)БО для діяльності ОСББ;

– не має внутрішнього та зовнішнього аудиту;

– не проводиться реструктуризація дебіторської заборгованості;

– не проводиться контроль дебіторської заборгованості.

При цьому запропоновано комплекс заходів щодо удосконалення обліку та аудиту дебіторської заборгованості розглянутого ОСББ «Білий Будинок»:

– впровадження системи контролю за фінансовим станом дебіторів та величини дебіторської заборгованості ОСББ;

– впровадження системи моніторингу стану та змін в структурі дебіторської заборгованості;

– відкриття субрахунків для цільового фінансування ОСББ;

– формування політики «розстрочки платежів»;

– залучення юриста з метою вирішення проблемних питань в сфері дебіторської заборгованості;

– запровадження механізмів реструктуризації дебіторської заборгованості.

Таким чином, запропоновані заходи щодо удосконалення обліку та аудиту дебіторської заборгованості розглянутого ОСББ «Білий Будинок» дозволять більш раціонально організувати синтетичний й аналітичний облік дебіторської заборгованості, проводити ще більш детальний аналіз змін її величини та структури в рамках формування системи моніторингу відповідних показників. Також доцільно здійснити залучення юриста по роботі з боржниками.

Слід зазначити, що утримання будинку і прибудинкової території та управління будинком ОСББ здійснюють власними силами. Для ОСББ як для неприбуткової організації, основна діяльність полягає в проведенні функцій, що забезпечують реалізацію прав власників приміщень на володіння та користування спільним майном об'єднання, належне утримання будинку та прибудинкової території, сприяння в отриманні житлово-комунальних та інших послуг належної якості за обґрунтованими цінами та виконання ними своїх зобов'язань, пов'язаних із діяльністю об'єднання.

Отже, основними організаційними заходами щодо удосконалення обліку та аудиту дебіторської заборгованості ОСББ являється постійний контроль фінансової звітності, контроль боржників, аналіз фінансового стану дебіторів та спілкування з мешканцями дома. Голова ОСББ чи юрист повинні зрозуміти настрій мешканця та визначити причину невиклат та боргу. При цьому проведення ремонтних робіт, модернізація приміщення, своєчасне вирішення

технічних питань об'єднання, приводить до ефективного функціонування ОСББ.

ВИСНОВКИ

Визначення теоретико-методичних заходів щодо удосконалення обліку та аудиту дебіторської заборгованості є невід'ємною складовою для будь-якого об'єднання співвласників багатоквартирного будинку. При цьому багато аспектів обліку та аудиту дебіторської заборгованості ОСББ контролюються законодавчо. Але законодавча база не враховує багато чинників. При цьому контроль дебіторської заборгованості ОСББ повинен проходити на постійній основі, бо це впливає на роботу ОСББ.

ОСББ може організовувати ревізійну комісію чи наймати аудитора. Головне, щоб перевірка проходила не рідше одного разу у півроку. Кожен з членів ОСББ може пропонувати практичні посади щодо діяльності ОСББ.

Зазначено, що в сучасних умовах ефективним методом боротьби з дебіторською заборгованістю мешканців ОСББ є залучення юриста, внутрішній аудит та здійснення контролю заборгованості за кожним мешканцем. Юрист по роботі з мешканцями будинку, з питань боргу за виплатами, може юридично впливати на регулювання виплат мешканцями ОСББ, спілкуватися з мешканцями будинку та контролювати судові позови та працювати разом з бухгалтером. Головний бухгалтер повинен вести таблицю контролю виплат по рахункам, та вчасно інформувати про заборгованості членів ОСББ, голову об'єднання та юриста. З метою проведення внутрішнього аудиту ОСББ може залучати аудиторську службу або наймати внутрішніх аудиторів. У ході діяльності, аудитор проводить звичайні заходи та перевірки. На ОСББ рекомендовано проводити аудит, один раз на рік та підпорядковуватися керівництву ОСББ. Рекомендовано проводити внутрішній аудит для належної якості роботи об'єднання.

Отже, подальші дослідження в рамках визначеної проблематики потребують обґрунтування організаційних засад щодо обліково-аналітичного й контрольного забезпечення управління дебіторською заборгованості ОСББ з метою її реструктуризації.

Список використаних джерел

1. Гура Н.О. Облік у житлово-комунальному господарстві: теорія і практика: [монографія] / Н.О. Гура – К.: Знання, 2006. – 351 с.
2. Гура Н.О. Розвиток системи обліку в житлово-комунальному господарстві [Текст]: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук : спец. 08.00.09 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності) / Гура. – Київ: КНУ, 2009. – 27 с.
3. Закон України “Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку” № 417-VIII від 06.07.2016 (зі змінами та доповненнями): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/417-19>.

4. Закон України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” № 996-XIV від 16.07.1999 р. (зі змінами і доповненнями): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

5. Закон України “Про житлово-комунальні послуги” № 1875-IV від 01.01.2016 (зі змінами та доповненнями): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1875-15>.

6. Закон України “Про аудиторську діяльність” № 140-V від 14.09.2006 р. (зі змінами і доповненнями): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>.

7. Закон України “Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку” № 417-VIII від 14.05.2015 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/417-19>.

8. Інструкція “Про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій” № 291 від 30.11.1999 р. (зі змінами і доповненнями): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.

9. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» № 755-IV від 15.05.2003 р. (зі змінами і доповненнями): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/755-15>.

10. Закон України “Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку” №2866-III, від 29.11.2001 р. (зі змінами і доповненнями): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2866-14>.

11. Наказ Кабінету Міністрів України «Про затвердження типового статуту об'єднання співвласників багатоквартирного будинку та Типового договору відносин власників житлових і нежитлових приміщень та управителя» № 141, від 27.08.2003 р. (зі змінами і доповненнями): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1155-03>.

12. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» № 290 від 29.11.1999 р. (зі змінами і доповненнями): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>.

13. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» № 39 від 25.02.2000 р. (зі змінами і доповненнями): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z016100>.

14. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» № 237 від 08.10.99 р. (зі змінами і доповненнями): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>.

15. Податковий кодекс України – Офіційний документ ВРУ № 2755-VI від 02.12.2010 р. [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

ГУЛАЙ

Олеся Валеріївна
alesigor@rambler.ru

УДК 336.143.01

ТЕОРЕТИЧНА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ
ПОНЯТТЯ БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА
ДЕРЖАВИTHEORETICAL CONCEPTUALIZATION
THE CONCEPT OF FISCAL POLICY OF
THE STATE

ЗАВОРА

Таїна Миколаївна
taya_zavora@mail.ru

студент, магістр, Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та державного управління, Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

У статті розкрито сутність бюджетної політики як суспільно-економічної категорії, висвітлено концептуальні домінанти бюджетної політики, визначено її різновиди, принципи та методи в сучасних умовах інноваційної модернізації економіки. Впорядковано класифікацію напрямів визначення поняття «бюджетна політика» за допомогою типологічної моделі, що включає нормативно-правову, доктринальну та енциклопедичну групи. Запропоновано авторський підхід до визначення дефініції «бюджетна політика». Визначено концептуальні основи бюджетної політики держави.

В статье раскрыта сущность бюджетной политики как общественно-экономической категории, освещены концептуальные доминанты бюджетной политики, определены ее разновидности, принципы и методы в современных условиях инновационной модернизации экономики. Упорядочено классификация направлений определения понятия «бюджетная политика» с помощью типологической модели, которая включает нормативно-правовую, доктринальную и энциклопедическую группы. Предложен авторский подход к определению дефиниции «бюджетная политика». Определены концептуальные основы бюджетной политики государства.

The paper disclosed the nature of fiscal policy as a socio-economic category, highlighted the conceptual dominance of fiscal policy, defined its variants, principles and methods in modern conditions of economic modernization. Ordered classification aims of the definition of «fiscal policy» for using the typological models, including legal, doctrinal, and collegiate groups. The author's approach to the definition of «fiscal policy». Established the conceptual basis for fiscal policy.

Ключові слова: бюджетна політика, бюджетний механізм, соціально-економічний розвиток, фінансова політика, бюджетна тактика, бюджетний устрій

Ключевые слова: бюджетная политика, бюджетный механизм, социально-экономическое развитие, финансовая политика, бюджетная тактика, бюджетное устройство

Keywords: fiscal policy, budgetary mechanism, socio-economic development, financial policy, budget tactics, budget unit

ВСТУП

У сучасних умовах сталого економічного зростання бюджетна політика є важливим чинником управлінського впливу інститутів виконавчої влади на сферу державних фінансів та бюджетних відносин як при розробленні, так і при здійсненні стратегії і тактики регулювання економічної та соціальної сфери й інших підсистем суспільного розвитку

шляхом формування, розподілу і перерозподілу державних коштів. Теоретико-методологічні основи бюджетної політики висвітлені в роботах вітчизняних та зарубіжних науковців. Важливу роль у дослідженні бюджетної політики як суспільно-економічної категорії, визначенні її видів, принципів і методів практичної реалізації відіграли такі вчені, як: С.О. Булгакова, О.Д. Василик, Т.М. Ковальова,

Д.Л. Комягін, Т.Ф. Куценко, Л.В. Лисяк, І.О. Луніна, Ц.Г. Огонь, В.М. Опарін та інші. Але в сучасній економічній науці у визначенні поняття «бюджетна політика», класифікації елементного складу, теоретичному обґрунтуванні специфіки і напрямів її реалізації немає однозначності, тому багато питань є відкритими та дискусійними.

МЕТА РОБОТИ полягає в розкритті існуючих наукових підходів вітчизняних та зарубіжних учених до сутності бюджетної політики, змісту, функцій, видів та механізму бюджетної політики держави.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативні та законодавчі

акти щодо визначення поняття «бюджетна політика». При проведенні дослідження використано методи теоретичного аналізу, узагальнення, групування та порівняння.

РЕЗУЛЬТАТИ

У сучасних умовах розвитку ринкової економіки бюджетна політика є важливим інструментом державного регулювання та складовою фінансової політики держави, оскільки вона сприяє створенню конкурентоспроможної національної економіки, забезпеченню фінансово самодостатнього розвитку всіх регіонів країни, стимулює інноваційний розвиток галузей економіки та забезпечує підвищення рівня соціальних стандартів (рис.1).

Рис. 1. Місце бюджетної політики в загальній системі фінансової політики держави [розроблено на основі [8]]

Бюджетна політика має специфічну сутність, власні стратегічні й тактичні цілі, завдання, виокремленні види та принципи формування.

Нормативно-правовими актами, що регулюють бюджетну політику в Україні, відповідно до ст. 4 Бюджетного кодексу України є: Конституція України; Бюджетний кодекс України; Закон про Державний бюджет України; інші закони, що регулюють бюджетні відносини, передбачені ст. 1 Бюджетного кодексу України; нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, прийняті на підставі і на виконання Бюджетного кодексу України та інших законів України [2]. Поняття «бюджетна політика» не має однозначного визначення у науковій та правовій літературі і до того ж у Бюджетному кодексі України сутність цього терміна не розкрито, хоча сам термін і використовується. Іноді бюджетна політика тлумачиться як політика у сфері державних видатків, а часом – як «сукупність заходів держави

щодо організації та використання фінансів задля забезпечення економічного і соціального розвитку» [12], що свідчить про її ототожнення з фінансовою політикою держави в цілому.

Розкриття поняття «бюджетна політика» потребує впорядкування класифікації напрямів її визначення. З цією метою доцільно використати типологічну модель, яка включає три групи: нормативно-правову, доктринальну та енциклопедичну. Нормативно-правова група передбачає виявлення напрямів щодо визначення поняття «бюджетної політики» у нормативно-правових актах.

В Україні термін, а відповідно й сутність бюджетної політики законодавчо визначаються статтею 10 Господарського кодексу України, згідно з якою бюджетна політика – це політика, спрямована на оптимізацію та раціоналізацію формування доходів і використання державних фінансових ресурсів, підвищення ефективності державних

інвестицій у народне господарство, узгодження загальнодержавних і місцевих інтересів у сфері міжбюджетних відносин, регулювання державного боргу та забезпечення соціальної справедливості при перерозподілі національного доходу [1]. У статті 33 Бюджетного кодексу України визначено основні напрями бюджетної політики на наступний

бюджетний період. У ній розкрито порядок формування і затвердження бюджетної політики, цілі і складові, що визначають бюджетний процес у цілому [2]. Наступною групою типологічної моделі є доктринальна, що містить визначення поняття «бюджетна політика», які знаходимо в науковій літературі (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення поняття «бюджетна політика»*[систематизовано на основі [3-5,8-9, 10-11,14,16-17]]*

Автори	Визначення поняття бюджетна політика
Дем'янишин В.[14]	діяльність органів державної влади, державного управління та місцевого самоврядування з визначення стратегічної мети, напрямів, завдань і пріоритетів розвитку бюджетних відносин та засобів бюджетної тактики для їх досягнення і застосування;
Іванова Н.М.[9]	сукупність цілей, завдань, рішень та заходів, що приймаються і здійснюються органами влади у сфері бюджетних відносин;
Огонь Ц.Г.[11]	цілеспрямована діяльність держави (в особі органів державної влади і місцевого самоврядування) відносно регулювання бюджетного процесу, управління бюджетним дефіцитом, а також використання бюджетної системи для реалізації завдань економічної політики в країні;
Лисяк Л.В.[8]	головний важіль визначення основних напрямів впливу державних та регіональних (місцевих) органів влади на досягнення збалансованого розвитку суспільства, відображає суспільно-економічні відносини між людьми у процесі розподілу і перерозподілу ВВП, вироблення, розподілу, споживання суспільних благ і послуг та регулювання соціально-економічних процесів з метою задоволення потреб і розв'язання різноманітних проблем суспільства на основі сталого розвитку;
Загорський В.С. [10]	цілеспрямований комплекс дій державної влади стосовно формування, реалізації та управління бюджетним процесом;
Артус М.М., Хижа Н.М.[17]	це економічна діяльність органів державної влади і державного управління з визначення системи організаційних і методичних заходів щодо мобілізації фінансових ресурсів, їх розподілу і використання у відповідності з потребами соціально-економічного розвитку суспільства;
Юрій С.І., Федосов М.В.[4]	діяльність держави з використання бюджетних відносин для забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства;
Мельникова Н.А.[10]	система фінансових відносин, за допомогою яких здійснюється мобілізація доходів до фонду держави, визначається рівень централізації національного доходу в бюджеті;
Старостенко Г.Г., Булгаков Ю.В. [16]	це складова фінансової політики держави, змістом якої є розподіл і перерозподіл фінансових ресурсів;
Єрмошенко М.М., Єрохін С.А., Плужников І.О., Бабич Л.М., Соколовська А.М., Чередніченко Ю.В. [5]	системна сукупність пріоритетів (національних інтересів), наукових підходів і конкретних заходів щодо цілеспрямованої діяльності держави з регулювання бюджетного процесу і використання бюджетної системи для рішення економічних і соціальних завдань країни, сукупність заходів щодо організації та використання державних фінансів для забезпечення економічного зростання та соціального розвитку;
Опарін В.М., Малько В.І., Кондратюк С.Я., Коломієць Г.Б. [3]	діяльність держави у галузі формування і використання бюджетних коштів, яка спрямована на підтримання високого рівня зайнятості, стабільної економіки, зростання валового внутрішнього продукту.

Трактування бюджетної політики, які існують в науковій літературі відрізняються за змістом та широтою. Більшість науковців при тлумаченні поняття спираються на такі терміни: діяльність, сукупність, складова, відносини та важіль. Частина

вчених акцентують увагу на економічному зростанню та соціальному розвитку.

На основі поглядів науковців щодо визначення досліджуваного поняття нами побудовано матрицю контент-аналізу терміну «бюджетна політика» (табл. 2).

Таблиця 2

Матриця контент-аналізу терміну «бюджетна політика»

[систематизовано на основі [3-5,8-9, 10-11,14,16-17]]

Особливості підходів науковців до трактування дефініції «бюджетна політика»	діяльність органів державної влади, державного управління та місцевого самоврядування	головний важіль визначення основних напрямів впливу державних та регіональних органів влади на досягнення збалансованого розвитку суспільства	система фінансових відносин, за допомогою яких здійснюється мобілізація доходів до фонду держави	складова фінансової політики держави	сукупність заходів щодо організації та використання державних фінансів для забезпечення економічного зростання та соціального розвитку
Дем'янишин В. [14]	+				
Іванова Н.М. [9]	+				
Огонь Ц.Г. [11]	+			+	
Лисяк Л.В. [8]		+			+
Загорський В.С. [10]	+				
Артус М.М., Хижа Н.М. [17]	+		+		+
Юрій С.І., Федосов М.В. [4]	+				+
Мельникова Н.А. [10]	+		+		
Старостенко Г.Г., Булгаков Ю.В. [16]				+	
Єрмошенко М.М., Єрохін С.А., Плужников І.О., Бабич Л.М., Соколовська А.М., Чередніченко Ю.В. [5]	+		+	+	+
Опарін В.М., Малько В.І., Кондратюк С.Я., Коломієць Г.Б. [3]	+				+

Щодо третьої групи типологічної моделі – енциклопедичної, яка включає визначення даного поняття в енциклопедичних джерелах, то в Великому енциклопедичному словнику дається визначення бюджетної політики як «цілеспрямованої та планомірної діяльності держави щодо раціонального використання важелів бюджетного регулювання темпів одержання національного доходу, джерел його формування та вибору оптимальної структури витрат з метою підтримання стабільного економічного зростання в країні та досягнення стратегічних цілей суспільства» [13]. Узагальнений підхід до трактування бюджетної політики пропонують автори економічного енциклопедичного словника С.В. Мочерний, Я.С. Ларіна, О.А. Устинко, які вважають, що

бюджетна політика – це цілеспрямована і планомірна діяльність держави щодо раціонального використання важелів бюджетного регулювання для підтримання стабільного економічного зростання у країні та досягнення стратегічних цілей суспільства [15]. У словнику сучасної економічної теорії Макміллана зазначено, що бюджетна (фіскальна) політика означає використання оподаткування і державних видатків для регулювання сукупного рівня економічної діяльності [7]. Оксфордський фундаментальний тлумачний словник серії «A Dictionary of Business» поняття «fiscal policy» дослівно трактує як використання державних видатків для впливу на макроекономічні умови [18].

Таким чином, в проаналізованих джерелах, наводяться різні визначення сутності бюджетної

політики та варіативні інтерпретації терміну «бюджетна політика» як податково-бюджетна, бюджетно-податкова, фінансово-бюджетна, фіскальна. З огляду на наведені визначення сутності цього поняття, на нашу думку, бюджетна політика держави – це система пріоритетів і конкретних заходів цілеспрямованої діяльності держави щодо формування, збалансування та розподілу бюджету, з

метою виконання економічних і соціальних завдань держави.

Отже, бюджетна політика представляє собою сукупність економічних й адміністративних заходів, що застосовує держава з метою стабілізації та підвищення економічного й соціального розвитку (рис. 2).

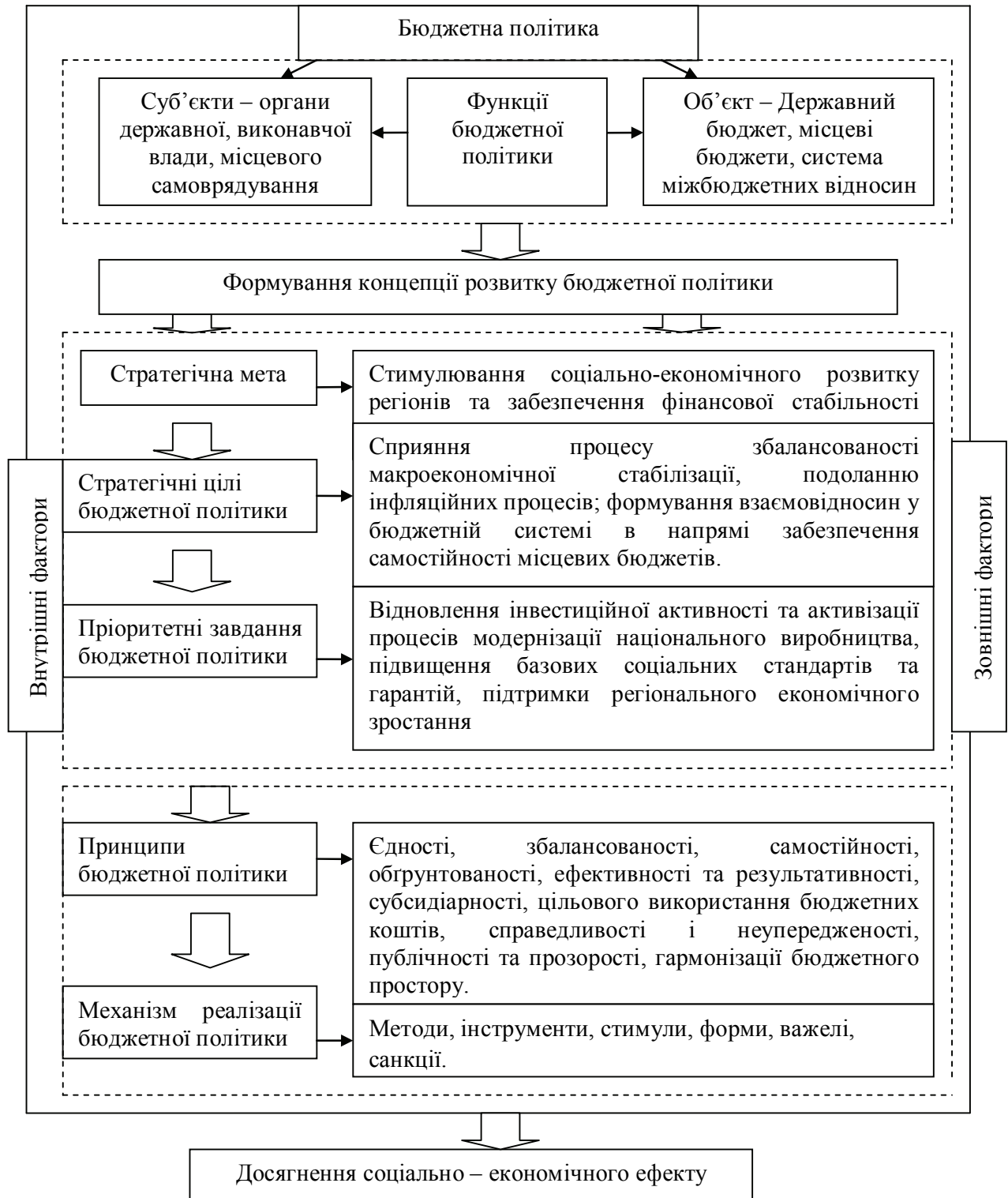

Рис. 2. Концептуальні основи бюджетної політики
[розроблено на основі [3-4, 6, 14-15]]

Вихідним критерієм, домінантою і головним вектором бюджетної політики є фінансово-економічна доктрина. Практична реалізація бюджетної політики полягає в сукупності заходів стратегічного та тактичного характеру, які здійснює держава через бюджетну систему. На формування бюджетної політики нової якості та ефективного механізму успішної реалізації її тактичних стратегічних цілей впливають зовнішні і внутрішні чинники, які можуть сприяти економічному прогресу, стримувати пріоритетну тенденцію або суперечливо позначатися на інноваційній системі управління державними фінансами.

Сучасний етап розвитку суспільства вимагає формування бюджетної політики нової якості та ефективного механізму реалізації її стратегічних і тактичних цілей. Тому бюджетна політика повинна формуватися та втілюватися у життя на наукових засадах, відповідати соціально-економічній стратегії держави і національним інтересам суспільства.

ВИСНОВКИ

Таким чином широке коло досліджень сутності бюджетної політики різними науковцями свідчить про неоднорідність, складність, унікальність та особливості цієї політики. Отже, бюджетна політика – це діяльність держави щодо використання бюджетних коштів для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку суспільства. Концептуальні засади побудови ефективної моделі бюджетної політики свідчать про різноплановість її видів, принципів і методів. Основою бюджетної політики є бюджетні відносини, які визначають її зміст та завдання.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003р. № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
3. Федосов, В. Бюджетний менеджмент: підручник / В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова. – К.: КНЕУ, 2010. – 864 с.

4. Юрій, С.І. Фінанси: підручник / С.І. Юрій, В.М. Федосов. – К.: Знання, 2012. – 611 с.
5. Єрмошенко, Н.М. Засади формування бюджетної політики держави: монографія / М.М. Єрмошенко. – К.: НАУ, 2013. – 284 с.
6. Соловйова Ю.М. Теоретичні засади та сутність бюджетної політики / Ю.М. Соловйова // Економічний часопис -XXI. – 2013. – № 5-6. – С.10-12.
7. Пірс Д. Словник сучасної економічної теорії Макміллана / Д. Пірса. – К.: АртЕК, 2010. – 640 с.
8. Лисяк Л.В. Бюджетна політика у системі державного регулювання соціально-економічного розвитку України: монографія / Л.В. Лисяк. – К.: ДННУ АФУ, 2012. – 600 с.
9. Клець Л.Є. Бюджетний менеджмент: навчальний посібник / Л.Є. Клець. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 640 с.
10. Васютинська Л.А. Бюджетна система України: монографія / Л.А. Васютинська, М.А. Слатвинська, О.Ю. Дубовик. – Одеса, ВОІ СОІУ «Атлант». – 2013 – 252 с.
11. Огонь Г. Доходи бюджету України: монографія / Ц.Г.Огонь. – К.: КНТЕУ, 2012. – 580 с.
12. Василик О.Д. Бюджетна система України: навчальний посібник / О.Д. Василик, К.В. Павлюк. – К.: Центр навчальної літератури, 2010. – 544 с.
13. Борисов А.Б. Великий енциклопедичний словник / А.Б. Борисов. – М.: Книжковий світ, 2009. – 640 с.
14. Дем'янишин В. Теоретичні засади бюджетної політики / Світ фінансів. – 2011. – №1. – С.19-34.
15. Мочерний С.В. Економічний енциклопедичний словник: у 3-х т. / С.В. Мочерний, Я.С. Ларіна, О.А. Устименко. – Львів: Світ, 2010. – Т.1. – 616 с.
16. Куценко Т.Ф. Бюджетно-податкова політика: навчальний посібник / Т.Ф. Куценко. – К.: КНЕУ, 2010. – 256 с.
17. Артус М.М. Бюджетна система України: навчальний посібник / М.М. Артус, Н.М. Хижа. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2010. – 220 с.
18. Офіційний сайт Оксфордського словника англійської мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oed.com>.

КОЖАЛІНА

Наталія Петрівна
kogalina75@i.ua

аспірант кафедри оподаткування, Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро

УДК 336.132.11(045)=161

ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ**FORMATION OF THE LOCAL BUDGETS ACCORDING TO THE TAX REFORMS IN UKRAINE**

У статті досліджено сучасний стан формування місцевих бюджетів в умовах проведення відповідної реформи системи оподаткування. Проведено порівняльний аналіз адміністрування місцевих податків та зборів на сучасному етапі та до введення в дію Податкового кодексу України. Висвітлено основні напрямків зміцнення місцевих бюджетів за рахунок проведення відповідних реформ в оподаткуванні. Встановлено, що система місцевого оподаткування в Україні як і взагалі податкова система держави, потребують проведення відповідних реформ. Визначено шляхи додаткових надходжень до місцевих бюджетів.

В статье рассмотрено современные условия формирования местных бюджетов в условиях проведения соответствующей реформы системы налогообложения. Проведено сравнительный анализ администрирования местных налогов и сборов на современном этапе и до введения в действие Налогового кодекса Украины. Освещены основные направления укрепления местных бюджетов за счет проведения соответствующих реформ в сфере налогообложения. Установлено, что система местного налогообложения в Украине как и вообще налоговая система государства в целом требуют соответствующих реформ. Определены пути получения дополнительных доходов местных бюджетов.

The current state of the local budgets in the conditions of the relevant tax reforms is examined in the article. It was conducted a comparative analysis of administer local taxes and fees at the present stage and before the introduction of the Tax Code of Ukraine. The basic directions of strengthening the local budget through related reforms in taxation were highlighted. It was established that the system of the local taxation in Ukraine and in general state tax system needed suitable reforms. The ways of additional revenues to local budgets have been determined.

Ключові слова: місцеві бюджети, система оподаткування, органи місцевого самоврядування, місцеві податки та збори

Ключевые слова: местные бюджеты, система налогообложения, органы местного самоуправления, местные налоги и сборы

Keywords : local budgets, taxation, local government, local taxes and fees

ВСТУП

Після набуття Україною незалежності особливо важливим стало питання формування власної фінансової системи, з однією із її ключових ланок - місцевих фінансів та власної податкової політики, які ґрунтувались на принципах: прозорості, гласності, рівності, справедливості. Важливим елементом при цьому є формування місцевих бюджетів, як основної складової місцевих фінансів, відповідно до діючого податкового та бюджетного законодавства України. Зараз досить гостро стоїть питання, щодо необхідність проведення реформування системи оподаткування в Україні з метою підвищення рівня

самостійності місцевих органів влади, надання їм більшої автономії та розширення кола їх повноважень.

Наукові дослідження пов'язані з функціонуванням системи місцевого оподаткування та шляхів її удосконалення, розглядались в працях таких вітчизняних науковців як: Л.Б. Баранник, О.П. Кириленко, В.І. Кравченка, І.О. Луїної, В.М. Опаріна, Ю.В. Пасічника, А.М. Соколовської, С.І. Юрія та ін. Однак незважаючи на велику кількість досліджень, питання формування місцевих бюджетів в контексті реформування системи оподаткування в Україні є малодослідженим.

МЕТА РОБОТИ

Мета дослідження полягає в проведенні аналізу сучасного стану формування місцевих бюджетів в умовах діючої системи оподаткування та визначення напрямків зміцнення місцевих бюджетів за рахунок проведення відповідних реформ в оподаткуванні.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є законодавчі акти України, наукові праці, Internet ресурси, нормативно-правові акти стосовно оподаткування. При проведенні дослідження використано методи порівняльного аналізу і відносних величин та узагальнення вимог діючого податкового законодавства стосовно формування місцевих бюджетів.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Протягом останніх років в Україні не приділялось відповідної уваги, щодо формування, розвитку та використання місцевих фінансів, це свою чергу вплинуло на економічний розвиток територіальних одиниць, низький рівень життя населення в селах та селищах, розвиток інфраструктури. Органи місцевого самоврядування повинні бути повністю забезпечені необхідною кількістю фінансових ресурсів для виконання покладених на них функцій та зобов'язань, щодо відповідного соціально-економічного розвитку територіальної одиниці. Так,

відповідно до ст. 142 Конституції України «матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування є рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об'єкти їхньої спільної власності, що перебувають в управлінні районних і обласних рад» [1].

За рахунок місцевих бюджетів територіальної громади відбувається відповідне фінансування витрат. Як свідчить досвід останніх років розмір податкових надходжень в структурі місцевих бюджетів складає до 40 % щорічно. До податкових надходжень належать надходження від місцевих податків та зборів. До введення в дію Податкового кодексу України їх налічувалось 14, після введення їх кількість було значно змінено, на теперішній час їх залишилось лише 4. Тобто раніше діяла ціла низка місцевих податків та зборів які не були фінансово достатніми - витрати на їх справляння перевищували їх надходження. Відповідно до ст. 10 Податкового кодексу України до місцевих податків та зборів належать: податок на майно; єдиний податок; збір за місця для паркування транспортних засобів; туристичний збір [4]. Для подальшого дослідження проведемо порівняльний аналіз місцевих податків та зборів до введення в дію Податкового кодексу України та після, станом на 01.01.2016р.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз місцевих податків та зборів

[складено автором за даними [2,4]]

№ п/п	Відповідно до Декрету КМУ «Про місцеві податки та збори»	Відповідно до норм Податкового кодексу України
1	збір за паркування автомобілів	запроваджено збір за місця для паркування транспортних засобів
2	ринковий збір	збір скасовано
3	збір за видачу ордеру на квартиру	збір скасовано
4	збір з власників собак	збір скасовано
5	курортний збір	запроваджено туристичний збір
6	збір за участь у бігах на іподромі	збір скасовано
7	збір за виграш на бігах	збір скасовано
8	збір з осіб, які беруть участь у грі на тоталізаторі	збір скасовано
9	податок з реклами	податок скасовано
10	збір за право використання місцевої символіки	збір скасовано
11	збір за право проведення кіно і телезйомок	збір скасовано
12	збір за право проведення місцевих аукціонів	збір скасовано
13	комунальний податок	податок скасовано
14	збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі	збір скасовано
15		єдиний податок
16		податок на майно

Таким чином введення в дію Податкового кодексу України докорінно змінило систему місцевого оподаткування відповідно до вимог сучасності. В результаті цього відбулись певні позитивні зміни, так як з введенням Податкового кодексу України обчислення більшості місцевих податків та зборів спростилося та стало пов'язаним з розміром мінімальної заробітної плати, яка відповідно до діючого законодавства протягом року може декілька

раз збільшуватись, що в свою чергу збільшує розмір надходжень до місцевих бюджетів, та надає можливість місцевим органам влади прогнозувати подальший економічний розвиток громади.

Стосовно формування доходної частини місцевих бюджетів то у 2016 році позитивним у діючому законодавстві слід відмітити - внесення відповідних змін до Податкового та Бюджетного кодексів України. Так починаючи з 01.01.16 року змінено

ставки та порядок обчислення окремих податків і зборів які повністю або частково зараховуються до місцевих бюджетів (ПДФО, транспортний податок, єдиний податок та інші), запроваджено новий вид податку – акцизний податок з кінцевих продажів, значно розширено базу оподаткування податком на нерухомість. Це все збільшує доходну частину місцевих бюджетів та підвищить фінансову незалежність органів місцевої влади, щодо справляння місцевих податків і зборів на території відповідної громади.

Місцеві бюджети складаються із загального та спеціального фондів. Кошти загального фонду призначаються для забезпечення відповідних видатків, кошти ж спеціального фонду формуються по конкретно визначеним джерелам надходження і можуть бути використані на фінансування конкретних цілей. Розглянемо структуру доходів загального фонду бюджетів міст та районів на прикладі Дніпропетровської області за 2015 рік.

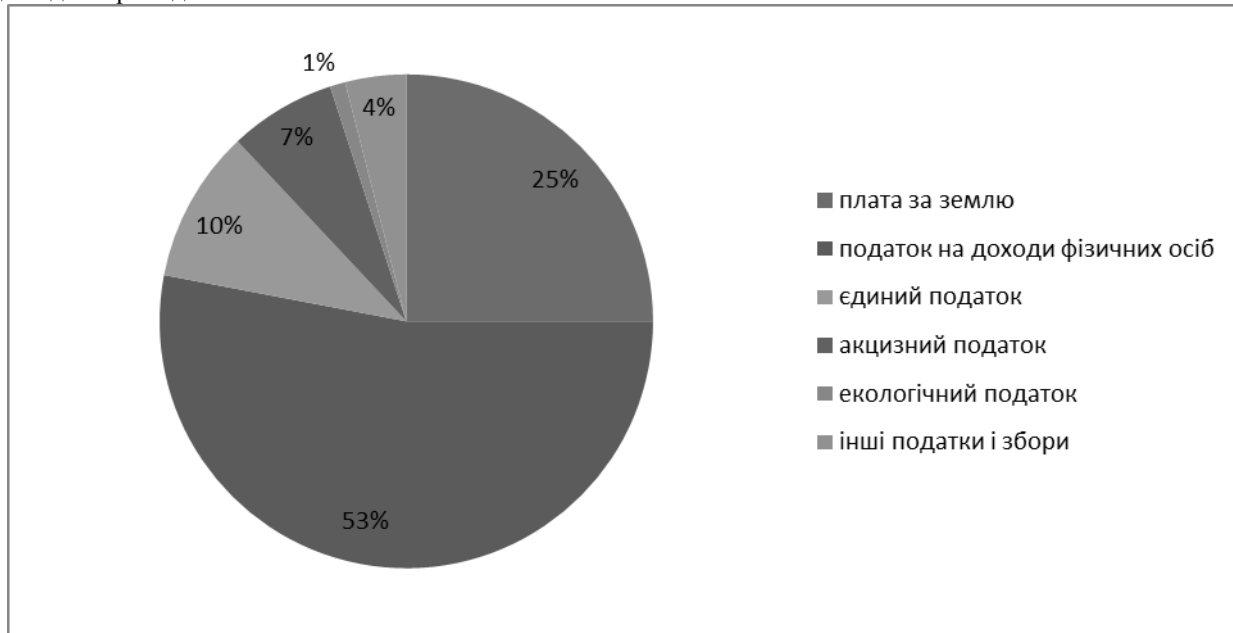

Рис. 1. Структура доходів загального фонду бюджетів міст та районів Дніпропетровської області за 2015 рік [складено автором за даними [3]]

Аналіз даних таблиці показує, що в структурі загального фонду бюджетів міст та районів Дніпропетровської області найбільшу питому вагу складають надходження від податку на доходи фізичних осіб – 53% від усієї суми надходжень. Це свідчить про те, що даний податок є основним бюджетоутворюючим, значну частку надходжень складають надходження від плати за землю - 25% та єдиного податку – 10%. Різний рівень надходження податків обумовлений діючим механізмом бюджетного розмежування між бюджетами різних рівнів та фінансовою достатністю кожного податку чи збору.

Але незважаючи на відповідні позитивні зміни які відбулись протягом останніх 5 років, що пов'язані з введенням в дію Податкового кодексу України існує ціла низка проблем та недоліків стосовно місцевого оподаткування. Так, дослідник Ю.В. Петленко вважає, що «найсуттєвішими вадами місцевого оподаткування в Україні є:

- незначна фінансова роль місцевих податків і зборів і, як наслідок низька їх питома вага в доходах місцевих бюджетів, у валовому внутрішньому продукті;
- невеликий перелік місцевих податків і зборів порівняно з іншими країнами;

- відсутність самостійних прав у органів місцевого самоврядування щодо запровадження на своїй території власних податків і зборів;

- незацікавленість місцевих властей у додатковому залученні коштів від справляння місцевих податків і зборів;

- відсутність взаємозалежності між рівнем суспільних послуг, які надаються на певній території, із податковими зусиллями населення» [5].

На наш погляд існують і інші проблеми в системі місцевого оподаткування в Україні такі як: обмеженість органів місцевого самоврядування, щодо встановлення ставок місцевих податків та зборів, визначення кола платників та надання податкових пільг. Відповідно до ст. 140 Конституції України «місцеве самоврядування є правом територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста - самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України» [1]. На жаль у органів місцевої влади відповідно до діючого податкового та бюджетного законодавства не має повноважень, щодо збільшення розміру зарахування податків чи зборів до місцевих бюджетів в залежності від чисельності населення, місцезнаходження громади, розвитку промисловості та інших факторів.

На сучасному етапі корисним для України також буде застосування міжнародного досвіду стосовно механізму місцевого оподаткування та порядку адміністрування місцевих податків та зборів.

У багатьох країнах основу фінансової незалежності місцевих властей становлять місцеві податки, кількість яких досить значна; до складу місцевих належать такі податки, які в нас зазвичай вважаються загальнодержавними (податок на прибуток підприємств, податок на доходи громадян, майнові податки, місцеві акцизи) [5]. Місцеві податки та збори в Україні зараз не виконують своїх головних функцій – фіскальної та регулюючої. Тому саме реформування системи оподаткування зможе зміцнити місцеві бюджети та збільшити надходження до них.

Доцільним для цього на наш погляд є запровадження такого місцевого податку як податок на розкіш, платниками якого будуть власники елітного рухомого та нерухомого майна, коштовностей, антикваріату, предметів мистецтва. Враховуючи жадливий стан доріг в населених пунктах та за їх межами, доцільно б було запровадити дорожній збір який би сплачували власники перш за все вантажних автомобілів, наприклад із вантажопідйемністю більше 5 тон та залежно від кількості перевезеного вантажу за рік. По перше запровадження дійсно реальних податків розширило б базу оподаткування та збільшило доходну частину місцевих бюджетів; по друге збільшило їх фіскальну роль та не носило формальний характер.

Також одним із додаткових джерел надходження до місцевих бюджетів буде запровадження чітких нормативів відрахувань до бюджетів основних загальнодержавних податків, таких як податок на прибуток, ПДФО та ПДВ, врахувавши при цьому, наприклад чисельність населення відповідного регіону та розмір отриманого доходу. Доцільним буде також скасування поділу загального фонду на I та II кошики та утворення єдиного кошика доходів загального фонду, що значно спростило процедуру використання коштів місцевих бюджетів. Це всі фактори є важливим податковим потенціалом формування системи місцевого оподаткування України.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи результати нашого дослідження ми дійшли до наступних висновків, система місцевого оподаткування в Україні як і взагалі податкова система держави, потребують проведення відповідних реформ. Перш за все це запровадження нових фіскальних достатніх місцевих податків та зборів з чітким механізмом їх адміністрування. Введення цих податків забезпечить додатковими коштами місцеві бюджети та підвищить їх фінансову незалежність від трансфертів з державного бюджету. Але ж пошук додаткових надходжень до місцевих бюджетів повинен бути лише не тільки в даному напрямку при цьому необхідно розширювати коло платників та базу оподаткування таким чином щоб витрати на адміністрування податків та зборів не перевищували розмір надходжень, створюючи при цьому надійне джерело надходжень до місцевих бюджетів. Відповідних змін потребує й діючий механізм адміністрування місцевих податків та зборів. До переліку місцевих податків та зборів доцільним було б віднести загальнодержавні податки які тривалий час частково зараховувались до місцевих бюджетів відповідно до Бюджетного кодексу України. Дотримання цих вимог сприятиме зміцненню місцевих бюджетів за рахунок проведення відповідних реформ в системі оподаткування України.

Список використаних джерел

1. Конституція України / Закони України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Декрет Кабінету Міністрів «Про місцеві податки та збори» від 20.05.93р. №56-93 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/56-93>
3. Особливості формування та виконання місцевих бюджетів в умовах зміни податкового та бюджетного законодавства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iepd.kiev.ua/?p=4102>
4. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010р(зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/nk>
5. Петленко Ю.В., Рожко О.Д. Місцеві фінанси: конспект лекцій / Ю.В. Петленко, О.Д. Рожко. – Київ: Кондор, 2013.- 282 с.

РАЗУМОВА

УДК 656.227

Катерина Миколаївна
ons@ua.fmЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ НЕМОНОПОЛЬНОСТІ
ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУTHE ECONOMIC RATIONALE DEMONOPOLISED OF RAILWAY
TRANSPORT

д.е.н., доцент, професор
кафедри менеджменту
зовнішньоекономічної
діяльності підприємств
Національного авіаційного
університету

У статті проведено дослідження щодо економічного обґрунтування немонопольності залізничного транспорту України. Доведено, що окремі галузі виробництва на залізниці, які традиційно розглядаються як природні монополії, є неоднорідними і включають низку підгалузей, що не володіють ознаками природних монополій.

В статье проведено исследование относительно экономического обоснования немонопольности железнодорожного транспорта Украины. Доказано, что отдельные отрасли производства на железной дороге, которые традиционно рассматриваются как естественные монополии, являются неоднородными и включают ряд подотраслей, не обладающих признаками естественных монополий.

In the article a study on the economic justification demonopolised of railway transport of Ukraine. It is proved that some industries on the railroad, which are traditionally considered as natural monopolies, are not homogeneous and include a number of sub-sectors that do not exhibit characteristics of natural monopolies.

Ключові слова: монополія, залізничний транспорт, державне регулювання, конкуренція, тарифи

Ключевые слова: монополия, железнодорожный транспорт, государственное регулирование, конкуренция, тарифы

Keywords: monopoly, railway transport, government regulation, competition, rate

ВСТУП

Визначення масштабів монополізму – складна методологічна проблема, тому сьогодні фактично невідома реальна ступінь монополізму в національній економіці. Якщо раніше високий рівень монополізму значною мірою характеризувався наявністю великої кількості монопольних структур у виробничій сфері, то тепер вони швидко виникають у сфері реалізації і, навіть, у сфері надання адміністративних послуг.

Як відомо, держава має великі можливості щодо впливу на економічний розвиток країни та окремі сфери економіки, в тому числі на природні монополії. Встановлюючи ті чи інші правила поведінки на законодавчому рівні, вона може як стимулювати розвиток виробничих відносин, так і гальмувати їх, відігравати як прогресивну, так і регресивну роль в економічному та соціальному розвитку країни.

МЕТА РОБОТИ – провести відповідні дослідження та обґрунтувати власну думку щодо місця залізничного транспорту як суб'єкта природної монополії у регіональній економіці.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретичну і методологічну основу дослідження становлять положення з теорії управління економіки пасажирських перевезень, що висвітлено в працях учених, названих нижче. Інформаційною та методологічною основою статті є законодавча база України.

Аналіз основних джерел

Суттєвий внесок в економічну теорію формування і розвитку природних монополій внесли, переважно закордонні економісти: Дж. Ст. Мілля, В. Паретто, А. Маршал. Дані вчені-економісти визначають природну монополію як галузь, в рамках якої «виробництво будь-якого обсягу продукції однієї фірми коштує дешевше, ніж його виробництво двома або більше фірмами».

Дж. Ст. Мілля підкреслював, що «природні монополії» наділені без альтернативною ринковою владою і в інтересах держави повинні бути націоналізовані. На його думку, у рамках господарської діяльності, володіючи, рисами природної монополії, можливості вільної конкуренції об'єктивно обмежені, тому централізоване регулювання цих сфер неминуче.

РЕЗУЛЬТАТИ

Відповідно до Закону України «Про природні монополії» суб'єкт природної монополії, це суб'єкт господарювання (юридична особа) будь якої форми власності (монопольне утворення), який виробляє реалізує товари, що перебуває у стані природної монополії [1].

Згідно статті 5 згаданого Закону [2] діяльність залізничного транспорту регулюється у таких сферах як користування залізничними коліями, диспетчерськими службами, вокзалами та іншими

об'єктами інфраструктури, що забезпечують рух залізничного користування.

Природна монополія – це перш за все, не конкретна фірма, а ринкова ситуація.

Предметом регулювання діяльності суб'єктів природних монополій згідно з цим Законом є [2]:

- ціни (тарифи) на товари, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій;
- доступ споживачів до товарів, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій;

- інші умови здійснення підприємницької діяльності у випадках, передбачених законодавством.

При регулюванні цін (тарифів) на товари (послуги) суб'єктів природних монополій враховуються:

- валові витрати виробництва та обігу;
- обов'язкові платежі до бюджетів та до державних цільових фондів;
- амортизаційні відрахування, потреби в інвестиціях на модернізацію і оновлення основних виробничих фондів;
- очікуваний прибуток від реалізації товарів (послуг);
- державні дотації та інші форми державних підтримок.

Регулювання діяльності суб'єктів природних монополій здійснюється на основі таких принципів:

- гласності та відкритості процедур регулювання;
- адресності регулювання, його спрямованості на конкретний суб'єкт природної монополії;

- самоокупності суб'єктів природних монополій;

- стимулювання підвищення якості товарів і задоволення попиту на них;

- забезпечення захисту прав споживачів.

Ідея регулювання монополістів виникла дуже давно. В Росії її вперше втілював у життя С.Ю. Вітте, здійснивши наприкінці 80-х років XIX ст. тарифну реформу на залізничному транспорті. Мотивація введення регулювання монополій для суспільства і держави є очевидною. Якщо компанія, що є монополістом на певному ринку товарів і послуг, діє без обмежень ззовні, то дуже швидко ціни на пропоновані нею товари/послуги зростають, а їх якість стрімко падає.

У науковій літературі (дослідники: Бутиркін А., Вурос А, Філюк Г. та інші) фіксуються різні підходи як щодо визначення критеріїв природних монополій, так і самого поняття “природна монополія”, виходячи з принципово відмінних історичних, політичних, економічних, інституційних умов їх утворення та діяльності.

Тому спробуємо визначити основні критерії процесу ідентифікації природних монополій, що має доповнюватись також їх класифікацією за критеріями, важливими для цілей регулювання. Таку класифікацію доцільно здійснювати за територіальними межами ринків, галузевою приналежністю, часовою прив'язкою, ступенем поєднання з іншими видами монополій та формами власності [3], що представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Класифікація природних монополій в Україні

Критерії класифікації	Види природних монополій
За територіальними межами ринків	1. Монополії, що діють на загальнодержавному ринку (загальнодержавні природні монополії). 2. Монополії, що діють на ринках, територіальні (географічні) межі яких охоплюють територію окремого регіону, у тому числі частини відповідного регіону; територію декількох регіонів, у тому числі частини декількох регіонів (локальні природні монополії)
За галузевою приналежністю	<u>1. У паливно-енергетичному комплексі:</u> Транспортування нафти, нафтопродуктів та інших речовин трубопроводами. Транспортування природного і нафтового газу трубопроводами та його розподіл. Транспортування інших речовин трубопровідним транспортом. Передача та розподіл електричної енергії. <u>2. На транспорті:</u> Користування залізничними коліями, диспетчерськими службами, вокзалами та іншими об'єктами інфраструктури, що забезпечують рух залізничного транспорту загального користування. Управління повітряним рухом. Спеціалізовані послуги транспортних терміналів, портів, аеропортів за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України. <u>3. У комунальному господарстві:</u> Централізоване водопостачання та водовідведення. Централізоване постачання теплової електроенергії
За часовою прив'язкою	1. Закріплені. 2. Незакріплені
За ступенем поєднання з іншими видами монополій	1. Чисті. 2. Змішані. 3. Квазіприродні
За формами власності	1. Загальнодержавні. 2. Муніципальні. 3. Приватні

Також можна відмітити, що окремі галузі виробництва, які традиційно розглядаються як природні монополії, є неоднорідними і включають низку підгалузей, що не володіють ознаками природних монополій. Такі суб'єкти природних монополій, функціонуючи на ринках, нерідко стають монополістами. Причиною існування монополії тут є вже не тільки економія на масштабі, але й інші чинники (наприклад, ліцензування). В якості чистих природних монополій можна назвати водопровідно-каналізаційне господарство тощо. Прикладами змішаних природно-організаційних природних монополій є Укрзалізниця, НАК «Нафтогаз України». До квазіприродних природних монополій можна віднести міжміський та міжнародний телефонний зв'язок.

Доцільним є відокремлення природних монополій за формами власності. Форма власності суб'єкта природної монополії має вагомe значення для вибору організаційної форми державного регулювання природних монополій (створення спеціальних органів регулювання, регулювання через відносини власності).

Проте, варто зазначити, що в таких галузях, як газова промисловість, електроенергетика, залізничний транспорт і зв'язок, тільки частина видів господарської діяльності насправді належить до природної монополії. Деякі види господарської діяльності в цих сферах потенційно можуть ефективно функціонувати і в умовах конкуренції [4].

Особливістю вітчизняних природних монополій є те, що у структурі існують суб'єкти господарювання, що займаються потенційно конкурентними видами діяльності. Яскравим прикладом є залізничний транспорт, де є маса допоміжних видів діяльності та підрозділів, які не відносяться до основного монопольного виробництва (ресторанні послуги, прання білизни, ремонт, будівництво і т.д.), які хоч і мають спеціалізовану спрямованість, але успішно можуть діяти і на конкурентних принципах. Як наслідок зазначені підрозділи є інтегрованими у загальну монопольну структуру та працюють на однакових умовах, зокрема поточне фінансування, амортизаційна політика, оновлення основних фондів, тощо. У виробничу інфраструктуру залізничного транспорту входять і об'єкти соціально-культурного

призначення (лікарні, поліклініки, аптеки, бази відпочинку, стадіони, дитячі табори тощо). Такі тенденції спостерігаються й на інших ринках природних монополій. Це пов'язано з особливістю вітчизняних природних монополій, насамперед з тим, що зазначена виробнича інфраструктура дісталась у спадок від командно-адміністративної системи господарювання та залишилась незмінною.

Доцільно використати накопичений досвід ринкових країн, в яких набула значного поширення практика організаційного відокремлення діяльності суб'єктів природних монополій від суміжних ринків, а реформи привели до зміни правового статусу природних монополій, до нових взаємовідносин з державою і до створення нових ринкових структур.

ВИСНОВКИ

Як бачимо, рамкове законодавство у сфері природних монополій надає досить широкий інструментарій адміністративного впливу на діяльність природних монополістів з метою обмеження їх монопольного становища на ринку, формування якості й ціни на їхні послуги.

За останні десятиріччя регулювання природних монополій значно покращилось, порівнюючи з попередніми роками, але все одно в нашій державі не існує досконалого законодавства, яке б охоплювало усі сфери, що потребують державного втручання та дозволило б Україні вийти на якісно новий економічний рівень.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про природні монополії» від 20 листопада 2003 року N 1294-IV – ВР//Голос України. – 21 uheylz 2003 p. - №30.
2. Закон України «Про залізничний транспорт» від 4 липня 1996 року №273/96 – ВР//Голос України. – 13 серпня 1996 p. - № 169.
3. Аксенов И.М. Влияние качества услуг на конкурентоспособность пассажирских перевозок // «Залізничний транспорт України». – Вип. 6. – Київ, 2001. – с. 11-16.
4. Трихунков М.Ф. Транспортное производство в условиях рынка: Качество и эффективность. – М.: Транспорт. 1993. – 255 с.

ТКАЧЕНКО

Сергій Анатолійович
 nukoblikaudit@inbox.ru

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту, в.о. ректора Вищого навчального закладу «Міжнародний технологічний університет «Миколаївська політехніка»

ПОТИШНЯК

Олена Миколаївна

д.е.н., доцент, професор кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту, Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

АНДРІЙЧУК

Юрій Леонідович

студент спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» Вищого навчального закладу «Міжнародний технологічний університет «Миколаївська політехніка»

УДК 338.242.2:[65.012.122:338.43]

АЗИ МЕТОДОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДСИСТЕМИ КОН'ЮГОВАНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ В СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

FOUNDATIONS OF METHODOLOGICAL SUPPORT SUBSYSTEM CONJUGATE ECONOMIC DIAGNOSTICS IN THE SYSTEM OF STRATEGIC MANAGEMENT OF ENTERPRISE ACTIVITY

У науковій статті обґрунтовано, стандартизація теоретико-методологічних матеріалів з функцій діагностики дозволить усунути дублювання в їх розробці, зменшить сукупну вартість розробок, призведе до швидкого тиражування і розповсюдження кращих теоретико-методологічних рішень та скоротить терміни формування і створення на промислових підприємствах та у науково-виробничих об'єднаннях економічно ефективних підсистем інтегрованої економічної діагностики.

В научной статье обосновано, стандартизация теоретико-методологических материалов по функции диагностики позволит устранить дублирование в их разработке, уменьшит совокупную стоимость разработок, приведёт к быстрому тиражированию и распространению лучших теоретико-методологических решений и сократит сроки формирования и создания на промышленных предприятиях и в научно-производственных объединениях экономически эффективных подсистем интегрированной экономической диагностики.

In the scientific article justified, standardization of theoretical and methodological materials for the diagnostic functions will eliminate duplication in their development, will reduce the total cost of development will lead to rapid replication and dissemination of the best theoretical and methodological solutions and reduce the time of formation and creation of enterprises and associations of cost-effective subsystems integrated economic diagnostics, more.

Ключові слова: діагностика, діяльність, методологія, об'єднання, основне положення, підприємство, система стратегічного управління, ціль

Ключевые слова: деятельность, диагностика, методология, объединение, основание, предприятие, система стратегического управления

Keywords: operation, diagnostics, methodological support, association, foundation, the company, the system of strategic management, function, purpose

ВСТУП

Потрібно зробити упор на те, що у веденні справи різними і різномірними підприємствами, об'єднаннями, установами, відомствами та іншими організаційними структурами є багато однотипного, схожого і східного у позиціях першорядної важливості. Не знімаючи необхідності врахування

особливостей, які впливають із характеру виробництва різних галузей промисловості, сказане передбачає певну єдність принципів та методів господарського керівництва різними ланками промислового виробництва. В цих умовах одним із важливих завдань, що постає перед теорією і практикою діагностики, виступає створення для промислових підприємств та науково-виробничих

об'єднань уніфікованих (стандартизованих) теоретико-методологічних матеріалів з підсистеми інтегрованої економічної діагностики, що дозволяють планомірно досліджувати найрізноманітніші аспекти їх діяльності за будь-який календарний період в рамках циклу функціонально розвинутої системи стратегічного управління спеціального призначення тощо. Означений тезис встановлює проблему у загальному вигляді і підкреслює її безпосередній зв'язок із важливими науково-практичними завданнями та таке інше. Провівши поглиблений комплексний аналіз і оцінку останніх досліджень та знакових публікацій вчених-економістів, в яких започатковано розв'язання означеної проблематики і на які ми спираємося [1-7], та інші, нами виділено невідомі раніше частини загальної проблеми. Серед них особливою змістовністю виділяється вузлове питання впровадження на промислових підприємствах і у науково-виробничих об'єднаннях сучасних передових форм та методів підсистеми інтегрованої економічної діагностики через створення нормованих (стандартизованих) теоретико-методологічних матеріалів, якому і присвячена означена науково-практична публікація та ін.

МЕТА РОБОТИ виступає в обґрунтуванні необхідності створення процесу регуляризації (стандартизації) теоретико-методологічних матеріалів спрямованих на широке впровадження на промислових підприємствах і у науково-виробничих об'єднаннях сучасних передових практичних форм та методів підсистеми інтегрованої економічної діагностики функціонально розвинутої системи стратегічного управління діяльністю суб'єктів господарської діяльності галузевої сфери спеціального призначення у широкому масштабі.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретико-методологічною основою науково-практичної статті виступає діалектичний метод і основні положення підсистеми діагностики та системи стратегічного управління діяльністю підприємств і виробничих об'єднань. В процесі дослідження використовувалися наступні методи: *абстрактно-логічний* (для теоретичного узагальнення та формулювання висновків); *монографічний* (при дослідженні теоретичних і практичних методик підсистеми діагностики та системи стратегічного управління діяльністю підприємств і виробничих об'єднань); *порівняльний* (при комплексному аналізі та оцінці сучасного стану функції економічної діагностики і системи стратегічного управління діяльністю підприємств та виробничих об'єднань).

РЕЗУЛЬТАТИ

Для вирішення вищезазначеного завдання насамперед потрібно визначити, який же саме сенс слід вкладати в економічне поняття дефініції «методологічне забезпечення» стосовно до функції економічної діагностики. Методологічне забезпечення виступає прикладним застосуванням методу функції інтегрованої економічної діагностики, конкретним використанням системи його принципів і прийомів для всебічного дослідження керованих

процесів та виявлення причин появи відхилень від встановлених параметрів.

Як показує сучасний передовий практичний досвід створення теоретико-методологічних матеріалів з діагностики в системі стратегічного управління діяльністю підприємств і науково-виробничих об'єднань, зміст методологічного забезпечення, його структура, запропоновані в ньому технічні рішення в основному визначаються 3 (трьома) ключовими факторами впливу: специфікою об'єктів управління; принципами організації керуючих систем; особливостями діагностики, як функції системи управління. У першому випадку на методологічне забезпечення впливають усі основні стійкі внутрішні зв'язки та опосередкування об'єкта управління, в яких, насамперед, знаходять своє відображення конкретні матеріально-речові процеси постачання, виробництва готової продукції і її реалізації в конкретному ланцюзі сучасного процесу виробництва. У другому випадку на зміст методологічного забезпечення впливають цілі та призначення системи управління в цілому, існуюча методологія виконання підсистем планування, обліку і регулювання, у взаємозв'язку із якими здійснюється підсистема діагностики. У третьому випадку зміст методологічного забезпечення багато в чому визначається особливостями безпосередньо функції діагностики, її цілями, методом дослідження, способами та прийомами вивчення виробничо-господарської діяльності. Вплив перерахованих факторів веде до того, що створювані для різних об'єктів системи управління теоретико-методологічні матеріали з підсистеми економічної діагностики виробничо-господарської діяльності, із одного боку, мають досить багато спільного у своєму змісті, а з іншого — містять яскраво виражені галузеві і внутрішньогалузеві особливості.

В методологічному забезпеченні повинні бути чітко та однозначно вирішені питання про перелік об'єктів функції інтегрованої економічної діагностики на різних рівнях системи управління виробництвом, склад вихідних інформаційних даних, не вельми документальних, час і способи отримання результатних інформаційно-економічних та аналітичних показників і критеріїв оцінки ефективності (якості), характер використання стратегічної економіко-аналітичної інформації. Особлива увага у методологічному забезпеченні повинна бути звернена на використання таких прийомів та засобів обробки інформації, які забезпечували б досягнення своєчасності формування даних функції монолітної економічної діагностики.

Автоінтрузія на промислових підприємствах і у науково-виробничих об'єднаннях сучасних передових форм та методів підсистеми діагностики в широкому масштабі диктує необхідність пошуку шляхів вирішення даної проблеми з мінімальними витратами і в найкоротші терміни. Одним із таких шляхів виступає створення нормальних (стандартизованих) теоретико-методологічних матеріалів. В загальному випадку під типовими (стандартизованими) теоретико-методологічними матеріалами розуміється комплекс таких рішень методологічного

забезпечення, які без будь-яких змін або із незначною доробкою можуть бути застосовані більш ніж на одному промисловому підприємстві та у науково-виробничому об'єднанні. Сучасний передовий практичний досвід свідчить, що шаблонність (стандартність) в теоретико-методологічних матеріалах із функції діагностики може бути досягнута, по-перше, за рахунок застосування універсальних інформаційно-економічних і аналітичних методів та прийомів, які є прийнятними в умовах всіх промислових підприємств і науково-виробничих об'єднань, та, по-друге, деякою надмірністю запропонованих теоретико-методологічних рішень, яка викликана необхідністю врахування вузької специфіки окремих класифікаційних груп промислових підприємств і науково-виробничих об'єднань. На практиці за різними частинами інструментарію теоретико-методологічного забезпечення функції економічної діагностики досягається неоднаковий рівень трафаретизації (стандартизації). Одні фрагменти теоретико-методологічних рішень можуть бути визнані стереотипними (стандартними) в загальногалузевому масштабі (методологічне забезпечення підсистеми економічної діагностики діяльності цехів процесу допоміжного виробництва), інші – тільки в галузевому (методологічне забезпечення функції діагностики діяльності цехів процесу основного виробництва) і інше.

ВИСНОВКИ

Еталонування (стандартизація) теоретико-методологічних матеріалів з функції діагностики дозволить усунути значне дублювання в їх розробці, зменшить сукупну вартість розробок, призведе до швидкого тиражування і розповсюдження кращих теоретико-методологічних керівних рішень функціонально розвинутої системи стратегічного управління спеціального призначення та скоротить терміни формування і створення на промислових підприємствах та у науково-виробничих об'єднаннях економічно ефективних (рентабельних) підсистем інтегрованої економічної діагностики. Проміж

передумов розвідок у даному напрямку актуальністю відзначається питання щодо формулювання поняття організації функції інтегрованої економічної діагностики в функціонально розвинутих систем стратегічного управління діяльністю підприємств і виробничих об'єднань сепаратного асигнування, ін.

Список використаних джерел

1. Гагарский, Владислав. Хватит платить за все! Снижение издержек в компании [Текст] / Владислав Гагарский. - Санкт-Петербург [и др.]: Питер, 2012. - 286 с.: ил., табл.; 21 см. - (Бизнес-рецепты); ISBN 978-5-459-01158-6.
2. Голдаков, Р.Н. Целевые комплексные программы [Текст]: монография / Р.Н. Голдаков, М.Н. Петров; Санкт-Петербургский гос. ин-т машиностроения. - М.: Креативная экономика, 2010. - 126 с.: ил., табл.; 21 см.
3. Ильина, О.Н. Методология управления проектами: становление, современное состояние и развитие [Текст]: монография / О.Н. Ильина. - Москва: ИНФРА-М: Вузовский учебник, 2011. - 207, [1] с.: илл., табл.; 24 см.
4. Митрофанов, Е.П. Методологические основы информационного обеспечения развития региональных инновационных подсистем: монография / Е.П. Митрофанов. - Москва: Дашков и К°, 2012. - 351 с.: ил., таблиц.; 21 см.
5. Окрепилов, В.В. Экономика качества [Текст] / В.В. Окрепилов. - СПб: Наука, 2011. - 629с.: ил., цв. ил., портр.; 25 см.; ISBN 978-5-02-038166-7.
6. Рябенко, С.В. Экономика и управление предприятиями автосервиса: монография / С.В. Рябенко; Рос. гос. пед. ун-т им. А.И. Герцена. - СПб: Изд-во РГПУ им. А.И. Герцена, 2005 (СПб.: Тип. РГПУ). - 202с.: табл.; 20 см.
7. Шестаков, Александр Л. Антиуправление бизнесом, или как не разрушить бизнес, улучшая его качество / А. Шестаков, Д. Маслов. - Москва: ДМК Пресс: Омега-Л, 2007. - 208 с.: иллюстрац.; 24 см.; ISBN 5-9706-0021-0.